

P. BŪTĖNAS

**TRUMPAS
LINKSNIŲ MOKSLAS**

**PRAKTIŠKAM
LIETUVIŲ KALBOS REIKALUI**

KAUNAS

AKC. „SPINDULIO“ B-VĖS SPAUSTUVĖ

1929

P. BŪTĖNAS

TRUMPAS
LINKSNIŲ MOKSLAS

PRAKTIŠKAM
LIETUVIŲ KALBOS REIKALUI

KAUNAS

AKC. „SPINDULIO“ B. VĖS SPAUSTUVĖ

1929

T u r i n y s.

Įvadas	3 psl.
Vardininkas	13 „
Šauksmininkas ir vardininkas	20 „
Kilmininkas	22 „
Naudininkas	33 „
Galininkas	42 „
Įnagininkas	50 „
Vietininkas	59 „

Pasvalio
 Marijos Katilickio
 viešoji biblioteka
~~04/5369(6)~~
 10/12857(7)

Į v a d a s.

I.

Žodžių derinimas gali parodyti tikrąją kalbos dvasią. Ir lietuvių kalbos sakinių mokslas turi nuostabiai ištobulintą žodžių derinimo sistemą. Mūsų kalba be galo lanksti, vaizdinga, tinkama galvoti ir įvairiems reiškiamosios minties niuansams rodyti. Tai jau yra tam tikru laiku minėję mūsiškiai: J. Balčikonis, A. Baranauskas, R. Bytautas, K. Būga, J. Jablonskis, A. Jakštas, K. Jaūnius, A. Vireliūnas. Tas nuostabūs kalbos žodžių derinimas pridera ir linksnių bei prielinksnių mokslui. Tad nuo sena man rūpėjo, nuo sena galvojau paruošęs išleisti linksnių ir prielinksnių mokslų vadovėlius, ir tai tik trumpus, — tokius, kurių pakaktų kasdieninei žmogaus praktikai ir mokyklos teorijai — šiaip jau kokiam šviesuoliui ir mokiniui, nes platesnių tų dalykų vadovėlių negalima, stačiai nėra laiko kada mokykloje plačiau eiti.

Ligišiol raštuose ir kalboje mūsų buvo prisiklaidžiota. Dar ir tebeklaidžiojama. Dažnas nemokėdavome nei kalbėdami nei ką rašydami linksnių ir prielinksnių vartoti, kaip ir daug kitokių kalbos dalykų neišmanydavome. Šitas trumpas vadovėlis, tikiuos, gerokai padės šiuo tarpu bent linksnių mokslo dalykus numanyti ir pramokti. Jei mes mokėsime rašybos dalykus (ortografiją), net tarybos (ortologiją), o nemokėsime kaip reikiant lietuviškai žodžių ir jų lyčių derinti sakinyje, sintaksės pilnatyje, vadinsis, neišmanysime sintaksės, linksnių ir prielinksnių mokslo, beveik bergždžias bus darbas, ir, kaip jau minėjau, didžiai būsime užgavę kalbos dvasią ir, daugiau, net mintį. Todėl su šiuo, rodos, praktiškai išdėstytu linksnių mokslo vadovėliu ir einu į Lietuvą pirmučiausia padėti mokiniams.

Mat, 3-je klasėje einama sintaksė, 4-je klasėje — dalyviai, padalyviai, pusdalyviai ir jų vartojimas, 6-je — linksnių ir prielinksnių mokslas. Taigi turime tris klases — 3, 4 ir 6, kur šitas vadovėlis tiesiogiai prasivers mokiniams. Tačiau pradėdant jau ir nuo pirmosios klasės ir einant kiurai per visas klases, net baigiant gimnaziją ar kitą kurią vidurinę ar aukštesniąją mokyklą, tas vadovėlis reikalingas mokiniams. Taip pat jis tinka mokytojų ir kunigų seminarijoms, ar kad ir kitokioms įvairioms mūsų krašto mokykloms ir net tautinių mažumų mokslo įstaigoms. Jis paruoštas pagal Švietimo Ministerijos reikalaujamą programą.

Ši lietuvių kalbos linksnių mokslo santrauka visados pravers ir visokių mokyklų, net ir visokių specialybių mokytojams, laikraštininkams, rašytojams, advokatams, kunigams, radijo kalbėtojams, parlamentininkams ar tarybininkams ir, be to, visiems mūsų krašto valdininkams, laikiesiems ar ir dar nelaikiusiems lietuvių kalbos egzaminų. O nemokėjusiems lietuvių kalbos — tiek Lietuvos piliečiams, tiek atkeliavusiems iš svetur, belyginant mūsų kalbos linksnių dalykus su savo kalbos, tas vadovėlis, tikiuos, pratirs daug šviesos ir padės mūsų kalbos dvėsios bent pašlaistę išvysti.

Šiam savo „Trumpam linksnių mokslui“, skiriamam praktiškam kalbos reikalui, labiausiai žiūrėjau saugojau Rėgiškių Jono, mūsų literatūrinės kalbos tėvo, „Linksnių ir prielinksnių“ veikalą. Iš jo ėmiau pažodžiui, vietomis kiek patrupinęs, linksnių atskyrių definicijas, nes tyčia nenorėjau ko savaip nusakyti ir tuo būdu apsunkinti darbo, gal, net lyginamojo darbo, jau kiek tyrinėjusiam mūsų kalbos linksnių dalykus skaitytojui. Tas Rėgiškių Jono vadovėlis be galo gražus, platus, ypačiai turi daug pavyzdžių, imtų iš tautosakos, iš žmonių ir šiaip jau iš gražiosios literatūros dalykų. Jis mokytojams, ir ypačiai lietuvių kalbos, didžiausias užvadas.

Mokiniai, rodos, labiausiai klaidžioja po sintaksę ir nieko kartais nesusivaiko, kaip reikia vartoti linksniai, prielinksniai, net dažnai ir žodynas mūsų kalboje ir jos sakiniuose. Tai žinodamas, šiam savo vadovėliui paėmiau netaisyklingųjų sakinių taisymo principą. Betgi kad būčiau į tą vadovėlio dalį ką daug savo kišęs piršęs, — gink Dieve. Tad pažiūrėkim, kaip vadovėlio materijalas suskirstytas.

Mūsų kalba turi 7 linksnius. Apie juos vadovėlyje ir tekalbama. Kiekvienas linksnis padalytas į rūšinius skyrelius (pavyzdžiui, *naudos* ir *nenaudos*, *laiko*, *tikslo*, *paskirties*... naudininkai ir t.t.). Kiekvienas skyrelis turi savo trumpą definiciją ir po keletą įvairių pagaulesnių sakinių, praktiškai paremiančių definicijas (sakiniuose vietomis ką -ne- ką skliauteliuose arba pats paaškinau arba paėmęs dėjau Rėgiškių Jono aiškinimus).

Praktikos reikalui be galo svarbus netaisyklingųjų sakinių ištaisinėjimas. Todėl kiekvieno linksnio gale pridėjau po vadinamąjį „linksnio vartojimo klaidingumą“, po tokį skyrelį, kur duodu paėmęs netaisyklingu sakinių su klaidinguoju pabrėžtu linksniu ir tuojau po ženklo = rašau, dažniausiai sutrumpintą, ištaisymą. Ir, galop, bevėik kiekvieno linksnio galugalėje dar po skyrelį duodu (pavyzdžiui, vardu: „reikia vardininko“, „reikia kilmininko“ ir t.t.). Tokiuose skyreliuose sudėti irgi netaisyklingi sakiniai, betgi turį kitą kurį linksnį, nekaip paprastai reikalaujama. Šitų skyrelių sakiniai mano paties tyčia netaisyklingai surašyti daugusia iš tų pačių, tuoj po definicijų duotų taisyklingųjų sakinių. Taigi, gal, trečdalis vadovėlio yra vis tokių praktiškų dalykų, kuriuos mokiniai arba vieni patys arba su mokytoju gali ištaisinėti ir tuo būdu praktikos keliu mokyti kalbos. Be jau minėtojo 1) Rėgiškių Jono „Linksnių ir prielinksnių“ (Kaunas, 1928 m., 134 psl.) vadovėlio, tiems savo vadovėlio skyriams naudojausi dar: 2) „Rašomosios kalbos dalykais“

(Rygiškių Jono ir k.; Vilnius, 1912 m., 41 puslapis), 3) Pr. Meškauskio „Lietuvių rašomosios kalbos vadovėliu“ (— I ir II dalys; Kaunas, 1926 ir 1928 m.), 4) kiek tiek 1925 m. „Tiesos Keliu“ ir 5) 1926 m. „Lietuviu“. Be to, kas išmėtyta po įvairius žurnalus ir laikraščius, — tiesiogiai šiam reikalui kokių kitų atskirų raštų nė būti nėra.

Visi netaisyklingieji vadovėlio sakiniai ypačiai svarbūs pratybų reikalui. Mokytojas iš jų, pavyzdžiui, gali net tokius diktantus mokiniams diktuoti. Sakiniai diktuojami toki, koki jie netaisyklingi. Mokiniai, pagalvodami, sau patys tuos klaidinguosius sakinius kaip reikiant išsitašo. Paskum jau gali bendrai visi klasės mokiniai kartu su mokytoju parašytąjį diktantą tikrinti, nagrinėti, visas taisyklės, pakeliui patinkamas, reikalui taikinti ir aptarti. Tokį pat darbą mokiniai gali dirbti ir sau namie, vieni kitiems diktantus diktuodami ir paskum išsitašindami. Toks pat darbas tinka ir visiems, norintiems mūsų tėvų kalbos pramokti. Ką čia pasakiau, tai jau mėgintat ir išmėgintat mokymosi būdas, jo mėgintojų neapgavęs.

II.

Linksnių mokslas, kaip ir prielinksnių dalykai, yra sintaksės talkininkas — yra mokslas žodžių lyčių derinimo, arba jų vartojimo, sakinyje. Jis moko, arba nurodo, kaip gražiausiai ir tinkamiausiai žodžiai ir jų lytys sakinyje vartoti, kad sakinyje būtų lietuviškas, skambus, gražus, taisyklingas ir tikrai parodytų arba išreikštų savosios kalbos dvasią. Tad tuo būdu linksnių mokslas ir yra susijęs su sintakse, bent su pagrindiniais sintaksės dalykais. Kiek tos sintaksės lietuvių kalbos linksnių mokslui reikės, tiek čia jos ir nusirodysime.

Mintis, pasakyta arba parašyta žodžiais, vadinasi sakinyje, anot Rygiškių Jono betariant. Naujieji mūsų sintaksiologai (plg. M. Durio sakinio nusakymą) dar šitaip bylo: sakinyje yra žodžių junginys, kuriuo reiškia-

me savo mintis. Kiekviename sakinyje žodžiai ir jų lytys taip turi būti suderinti, kad būtų vienas gražus, patogus ir gyvas kalbos „vainikas“. Tokius „vainikus“ „pina“, be ko kita, ir linksnių mokslas.

Linksnių mūsų kalboje yra septynetas: vardiniškas, kilminiškas, naudiniškas, galiniškas, inaginiškas, viētiniškas ir šauksmininkas. Linksnių mokslas kalba apie linksnius ir, žinoma, apie visus tuos septynis linksnius. Tuo būdu linksnių mokslas griežtai skiriasi nuo prielinksnių mokslo. Mat, pirmasis tēkalba ar teāiškina linksnių vartojimą, o antrasis — tiktai prielinksnių dalykus. Kur nėra sakinyje prielinksnių — nėra darbo prielinksnių mokslui (plg. „suku ratą; einu keliu; skauda galva, galva“), ir, antraip, kur nebūtų linksnio — nebūtų darbo ir linksnių mokslui [plg. „šąla; einū; šiemet daug ir visur prisnigs; atējaū, pamačiaū, nugalėjau (veni, vidi, vici)]. Jei imsime, pavyzdžiui, sakinius „per šią dieną ir pro tokią mažą skylę su tiek maža žmonių visų doobilų neperkrausite“ arba „motina su sūnum savo vyrą ir tėvą iš (ant) balse pažino ir tuojau įsivedė į vidų“, tai pamatysime, kad ir juose yra linksnių, bet tik ne visi jie linksnių mokslo sričiai priderės: visi linksniai, kurių reikalauja prielinksniai ant, į, iš, per, pro, su, yra prielinksnių mokslo objektas. Be to, mūsų senutė kalba, senieji mūsų kalbos raštai, net kai kurios mūsų kalbos šnektos (plg. Jonas jau Dieviep; jis jau Dievop išėjo; išvažiavo miškan; eik šalin; velniop!; kalne rugelius brandinau; kiauclė lauke dvokia, stale kvepia; bernelis žirge sėdėjo; reikia blogais darbais nusikratyti; tenka juo džiaugtis; pasilik rytō ko valgyti; visi grįžta namō...) pirštu prikišamai rodo, kad linksnių mokslas, kaip senesnių (kartais) kalbos dalykų aiškintojas, turi pirmą vietą prieš prielinksnių mokslą, kaip dažniausiai naujesnių kalbos dalykų aiškintoją. Juk ne paslaptis, kad anuos visus sakinius šiaūdie jau ir kitaip, su

prielinksniais, galime pasakyti: Jonas jau *pas* Dievą, Dievuje; jis jau *pas*, *i* Dievą išėjo; išvažiavo *i* mišką; eik *i* šalį („eik šalin“ vis dėlto specifškas senovės palikimas); *po* velniais!; *ant* kalno rugelius brandinau; kiaulė „ant lauko“ dvokia, *ant* stalo kvepia; bernelis *ant* žirgo sėdėjo; reikia *nuo* blogų darbų nusikratyti; tenka *iš* jo džiaugtis; pasilik „*ant* rytdienos“ (rytdienai) ko valgyti; visi grįžta *i* namus (kiek tiek kitką reiškia šandie).

Matėme, kad seniau kalba nebus mėgusi prielinksnių. Ir seniau labiau bus ėję kalboje linksniai su visokiais polinksniais (postpositiones) (plg. *Dievo*+*pi* √ *Dievo*+*p* ir dabar *pas* *Dievą*; *šali*+*na* > *šali*+*n* ir dabar *i* *šali*) gali būti. Tik visos naujosios kalbos be galo mėgsta prielinksnius, šandie paprastai vadinamus prielinksniais (praepositiones). Tókių kalbų net ir linksnių sumąžę. Likusieji linksniai, ir tie daugiausia tik tam tikrais prielinksniais, vadinamais artikeliais, tarpusavy tesiskiria. Juk prancūzų kalbos artikkeliai *le*, *la*, *les* ar vokiečių kalbos *der*, *die*, *das* yra ne kas kita, kaip tik tam tikri prielinksniai prie linksnių, prie žodžių. O tokių prielinksnių sėnosios kalbos — *lotynų*, prancūzų kalbos motina, *gotų*, iš kur atsiradusi šių dienų vokiečių kalba, *senųjų bulgarų*, naujosios bulgarų ir tiek pat rusų kalbos sentėvė, *prūsų*, *lėtvų*, lietuvių... — nė išmanyti neišmano. Betgi tiek linksnių ir tiek prielinksnių mokslas kalbai vienodai svarbūs. Kad ir taip yra, bet vis tiek, atiduodamas pirmąją vietą senoviškesniems kalbos dalykams, paruošęs pirmuoju ir leidžiu štai šitą linksnių mokslo vadovėlį.

Kalboje linksnių reikalauja arba veiksmazodis arba prielinksnis, pavyzdžiui: 1) reikia gyviu *nusikratyti* ir 2) reikia *nuo* gyvio nusikratyti. Pirmuoju atveju veiksmazodis „*nusikratyti*“ reikalauja čia įnagininko („gyviu“), antruoju — prielinksnis „*nuo*“ kilmininko („gyvio“). Jei antrasis atvejis pridera prielinksnių

mokslui, tai pirmasis—linksnių mokslui. Imamasis pavyzdys labai vaizdžiai parodo abiejų tų mokslų funkcijų skirtumą. Mokėdamas pavartoti linksnį, tai yra numatydamas, kurio linksnio kada kuris veiksmazodis reikalauja, ir sakinio susidarymo principą, — vadinasi, nutuoksi linksnių mokslą.

Sintaksėje yra didžiosios (pagrindinės) sakinio dalys — *veiksny*s ir *tarinys* ir antrininkių — *papildinys*, *pažyminys* ir aštuonios *aplinkybės*.

Visos tos sakinio dalys lietuvių kalboje gali būti tam tikro linksnio, pavyzdžiui: *šie metai* (laiko aplinkybė; dgsk. vard.) *jie* (veiksny; dgsk. vard.) *tesuveš lietaus* (vadinasi, gavusi lietaus; „lietaus“ — nederinamasis pažyminys prie pažymimojo žodžio „dobilą“; vnsk. klm.) *dobilą* (papildinys; vnsk. gal.), *jei tik bus žmonės* (vadinasi, bus neapsileidėliai koki; „žmonės“ — vardinė sudurtinio tarinio dalis; dgsk. vard.). Turėdamos tam tikrą linksnį, kaip matome, jos, tos sakinio dalys, savo vardą duoda ir tam linksniui, pavyzdžiui: laiko aplinkybės vardininkas („šie metai“ vietojrieveiksmių „šiemet“ ar „šimet“), veiksnio vardininkas („jie“), nederinamojo pažyminio kilmininkas („lietaus“), tiesioginio papildinio galininkas („dobilą“), tarinio vardininkas („žmonės“). Tai gi ir matome, kad linksnių mokslas labai giminiuojasi su sintakse, su sintaksės dalykais.

Dabar, kuria gi sakinio dalimi kuris linksnis gali eiti? Ne kiekvienas linksnis bet kuria sakinio dalimi gali eiti.

Vardininkas eina paprastai arba *veiksniu* (veiksni vardininkas: „aš žmogus“), arba *vardine tarinio dalimi* (tarinio vardininkas: „aš žmogus“), arba kuria *aplinkybe* (aplinkybės vardininkas; pavyzdžiui, *laiko* aplinkybės vardininkas: „šie metai bus maža pašaro“, vadinasi, „šiemet, šimet“; *vietos* aplinkybės vardininkas: „jis gyvena *trys varstai* nuo Kauno“).

Kilmininkas, naudininkas, galininkas ir įnagininkas paprastai sakinyje eina *papildiniais* (plg. „*nėra žagrės; nėra kam arti; ką kinkysi arti? kuo ars?*“) Lietuvių kalboje gana svarbus linksnis yra galininkas. Jis dažniausiai ir sutinkamas. Mūsų kalboje, kaip žinome, bevėik visi veiksmožodžiai yra *galiniuotiniai*. Todėl jie galininko reikalauja. Jei taip, tai papildinys galininko linksnyje ir nusitarta vadinti *tiesioginiu papildiniu*, o visuose kituose trijuose linksniuose — *netiesioginiais papildiniais*.

Kilmininkas ar įnagininkas, pavyzdžiui, dar gali eiti *nederinamaisiais pažyminiais* (nederinamojo pažyminio kilmininkas kuo dažniausias lietuvių kalboje svetys: „*aukso žiedą ridenau*“ ir nederinamojo pažyminio įnagininkas: „*skirk sau bernelį, kur raudonais veideliais*“, kitaip sakant, „*raudonveidį bernelį*“). Derinamaisiais pažyminiais, vadinasi, jei pažyminys *tikrasis* būdvardis (baltas, geras, išmintingas...) arba *netikrasis* būdvardis (*veiksmožodinis* būdvardis, arba *dalyvis*, participium, pav.: daręs, dariusi, daras, daranti...), gali eiti visi linksniai (plg. „*geras ėjęs žmogus, gero ėjusio žmogaus, geram ėjusiame žmogui, gerą ėjusį žmogų... , geriems ėjusiems žmonėms, gerais ėjusiais žmonėmis...*“ ir t.t. per visus visų skaičių linksnius). Tik reikia pastebėti, kad, pavyzdžiui, posakius „*gerame ėjusiame žmoguje*“ nagrinėdami sakinyje ne kitkuo, kaip tik vietos aplinkybe laikome, ir tai pakanka.

Vietininko linksniu eina viena katra *aplinkybė* — *laiko* arba *vietos* (laiko vietininkas: „*kiek dienų metuose?*“; vietos vietininkas: „*jis buvo girioje*“).

O šauksmininkas, kaip ir kartais vardininkas, teina *kryptimi* (plg. „*piršly, ką dirbi?!; vagie, kepurė dega!*“

Žinoma, tiktai eidami patį linksnių mokslą įstebėsimė ir daugiau linksnių vartojimo skirtumų: tai, kas čia buvo pasakyta, trumputė pradžia linksnių mokslą pradėdantiems.

Išsinagrinėkime bent vieną kurį (S. Daukanto) pavyzdį - sakinį linksnių mokslo atžvilgiu: „*senų senovėje kalnėnai ir žemaičiai pilių neturėjo: neižengiamos girios jų pilimis, o pačių narsybė ir kantrybė jų mūrais* buvo, į kuriuos ir *visų narsiausias priešininkas* nedrįso įsti“. Jis, pavyzdžiui, šitaip teks nagrinėti: *senų* — įžymio, arba tos pat rūšies, kilmininkas prie žodžio „*senovėje*“, kur abiem žodžiam bendra šaknis *sen-*; *senovėje* — laiko vietininkas; *kalnėnai* ir *žemaičiai* — veiksnio vardininkai; *pilių* — neiginio kilmininkas, kur neigimą rodo prie žodžio „*pilių*“ stovįs neigiamasis veiksmožodis „*neturėjo*“; *neižengiamos* — čia derinamasis pažyminys dgsk. vardininke, kaip netikrasis būdvardis (neveikiamasis dalyvis), suderintas gimine, skaičium ir linksniu su žodžiu „*girios*“; *girios* — veiksnio vardininkas; *jų* — savybės kilmininkas; *pilimis* — tarinio įnagininkas; *pačių* — savybės kilmininkas; *narsybė* ir *kantrybė* — veiksnio vardininkai; *jų* — savybės kilmininkas; *mūrais* — tarinio įnagininkas; *visų* — išskirties kilmininkas; *narsiausias* — čia derinamasis pažyminys vnsk. vardininke, suderintas su pažymimuoju žodžiu „*priešininkas*“; *priešininkas* — veiksnio vardininkas.

Dar pavyzdys: „*Keliomis ateisi, kelintą ateisi, kelintai ateisi, kelintoj ateisi?* — Ateisiu *penkiomis, penktą, penktai, penktoje*“. Čia visi tie keturi linksniai yra laiko. Tarmėse jie visi ir vartojami, jeib tik koks kartais mažesnis ar didesnis skirtumėlis pasipaino. Rāšomojoje kalbojė tiek pat visi tie laiko linksniai vartojami, tik norima tarp jų griežtesnis skirtumas parodyti. Tokius dalykus ir visokius kitokius sakinio, posakio, žodžių kombinacijos, atskirų žodžių reikšmės ir žodžių lyčių

reikšmės niuansus, man rodosi, mokytojas, paėmęs kūrybiškąją liniją savo tokiam darbe, drauge su mokiniais, pasigriebdami tautosakos ir gyvosios kalbos, daug geriau išsiaiškina, negu kas iš anksto ką tuo reikalu norėtų primesti.

Maždaug šitaip praktiškai aiškinami ir visi kiti sakiniai, mokytojo imami su mokiniais linksnių mokslui sustvirtinti. Jei mokinys nebus įpratęs šitokio darbo dirbti, tai jam, man rodosi, bus sunku paskum jau vienam, be mokytojo pagálbos, kur savo kalboje ar rašiniuose taisyklingai vykusiai žodžio lytys vartoti ir jos derinti sakiniuose.

Baigdamas šitą trumpą linksnių mokslo įvadą, dar norėčiau suminėti vieną kitą linksnį, turintį vienodų rūšinių vardų, kad tuo būdu lengviau ir parankiau, eidami linksnių mokslą, susitinkamomis čia žiniomis galėtumėm naudotis.

Tarinio yra šie linksniai: *vardininkas*, *naudininkas* ir *įnagininkas*;

krypties — *vardininkas* ir *šauksmininkas*;

su bendratimi — *vardininkas*, *kilmininkas*, *naudininkas* ir *galininkas* (vard. su bendratimi, siekinio kilm. su bendratimi, naud. su bendratimi ir galin., turįs neiginį prie bendraties);

laiko — *vardininkas*, *naudininkas*, *galininkas*, *įnagininkas* ir *vietininkas*;

nusakomieji — *kilmininkas*, *galininkas* ir *įnagininkas* (atžvilgio);

dvejybiniai — *kilmininkas* ir *galininkas*;

nederinamojo pažyminio — įprasčiausi *kilmininkas* ir *įnagininkas*.

Panevėžys,

1928. XII. 17.

Vardininkas.

Veiksnių v.

Vardininku daugiausia sakinio veiksnį reiškiamame sakinyje. Jis kartais kitų kalbų žmoneis labai nepaprastas.

1. Aušra aušo, tamsa temo, lietus lijo (aušo, temo, lijo). 2. Kas bus, šienas (kupetose) lyja (šieną lyja)? 3. Iš ko pikta gimsta pasaulyje? 4. Jo sprandas nususuko (jis sprandą nususuko). 5. Ziūrėjau, bene Jonas pasirodys. 6. Darbininkai kiekvienas žino savo darbą (k-nas d-kas ž. s. d-bą). 7. Prisklido plačiai visas pušynas žmonių. 8. Jūoda bálta éda. 9. Še (te) tau peilis (peilį).

Nebuvėlis v.

Jis vartojamas iš tarmių ir rašomojoje kalboje besmeniuose sakiniuose su veiksmazodžiais *yra*, *nėra* (*yr*, *nér*), *atsiranda*:... Vardininku čia visur eina įvardis *kas*: a) su esamuoju dalyviu ir b) su tiesioginės nuosakos trečiuoju asmeniu, su antruoju geidžiamosios nuosakos asmeniu ir bevardė esamojo laiko dalyvio gimine.

1. Bus *kas* išrenkęs (bus tam žmonių; bus kam išrinkti). 2. Ar yra tenai *kas* darbą dirba (kam darbą dirbti)? 3. Virk virk, bet ar bus *kas* valgo (kam valgyti)? 4. Nėra *kas* piauną (nėra ko pauti — nėra žolės, javų), nėra *kas* dąra (ko daryti).

Tarinio v.

Jis vartojamas kalboje vardinei, arba linksniuojamajai, sudurtinio tarinio daliai, reiškiamai daiktavardžiu, įvardžiu, būdvardžiu arba dalyviu.

A. Vardininkas su žodžiu būti labai žmonių mėgiamas. Jei vardinė tarinio dalis reiškia daiktą vardžiu, tad vardininku su žodžio būti lytimis pasakome įprastinį sakinio veiksnio darbą arba įprastinę to veiksnio būtį.

1. Aš būsiu *artojas*. 2. Šių dienų pasakos kitą kartą buvo *dažniausia teisybė*. 3. Jis, dar *vaikas būdamas*, pamokslus piemenims sakydavo.

B. Tarinio vardininku su žodžio būti lytimis pasakome váizdo asmenį arba daiktą — pažymim, kuo ką įsivaizduojam arba kitiems vaidiname.

1. Ar nežinai, kas bus *Bekampis, Vincas...*?
2. Sėsk, būsi *svečias*. 3. Senasis ponas mūsų *tėvas* buvo, amžiną atilsį (su mumis kaip tikras tėvas elgdavos).

C. Tarinio vardininkas su kitais veiksmažodžiais (*vadinasi, atvirto...*). Jo vietoj dažnas norėtų tuoj be atodairos įnagininką brukti.

1. Šitas medis vadinasi ažuolas. 2. Arklys (buvęs juo pavirtęs žmogus) vėl *žmogus atvirto*. 3. Jis ne tik išmokėjo, bet pasidarė ir turtingiausias visoje apylinkėje *žmogus*.

D. Jei vardinė tarinio dalis reiškia derinamuoju žodžiu (būdvardžiu ar dalyviu, po kurių nėra pažymimojo žodžio), tad imamas ir čia vardininkas, nors inteligentų dažnas norėtų ir čia įnagininką matyti. Jungiamaisiais žodžiais eina įvairūs, dažnai ir sągražiniai veiksmažodžiai.

1. Jis turėtų eiti *pirmutinis*. 2. Ir jis nori rodytis *teisingas*. 3. Tu dar *nesenas* atrodai. 4. Brolis tapo *lobingas*. 5. Brolis atsigulė ir apsimetė *miegas*. 6. Šuo ir *kariam* papranta. 7. Ir sesuo dėjos *nuliūdusi*. 8. Oras rados *drėgnas*.

Krypties v.

Vardininku išreikšdami kryptį sakinyje, kreipiamės dažniausiai tikrai į labai paprastą mums asmenį arba šiaip daiktą. Paprastai jo vietoj vartoja dažnai ir įvardį „tu“, o jau po jo kreipinį vardininko linksnyje.

1. *Jonas* ar jau prausei? 2. *Ponas direktoriau*, ar galiu už tamstą rytoj patingėti...?

3. *Keliauk* dabar tu, *žmogus*, pėsčias tokį kelią! 4. Tuomet kląsėm: „kaip, *pons*, bus su ganykla?“

Antrininkų sakinio dalių v.

Mūsų kalboje yra ir tokių vardininkų, turinčių dažniausiai šiuos klausimus: *kaip seniai? kuomet* (kada)? *kiek jau laiko? kaip dažnai? kiek laiko atgal, pirmiau* (prieš kiek laiko)? *kiek laiko po to? kiek tolu mo* (kaip toli)?..

1. *Šie metai* (šiemet, šimet, šiais metais, šiuose metuose) mąža tebus šieno. 2. Brolis jau *visi metai* (visus metus) serga. 3. *Jis, kažin kas*, ir šandie negaluoja. 4. Lig daktaro daugiau ne (nekaip, negu, néi) *avi mylios*. 5. O ant atjoja šimtas brolelių, *keturi šimtai žirgų kojelių*.

V-kas su bendratimi.

Jis eina sakinyje veiksnium arba didžiąja to veiksnio dalimi. Rygiškių Jono sakymu, tas vardininkas vakarų aukštaičiuose (Prūsijoje ir Klaipėdos krašte) ir žemaičiuose retokai vartojamas. Mūsų vidurio aukštaičiuose paprastai čia vardininkas kaitaliojasi su galininku. Vartojamas jis daugiausia dzūkų.

1. Ir *darbas dirbti* nusibosta. 2. *Reikia šienas piauti*. 3. *Kas čia girdėti, matyti?*

4. Man *visi darbai* (visus darbus) tenka dirbti. 5. *Darbas* jo mokėta *dirbti* (darbą jis mokėjo dirbti). 6. Rytoj bus *mušti sviestas* (sviesto

mušti). 7. Ir *pienas* sveika gerti. 8. *Sulins* *kasti* neleñgva.

V-ko su bendratimi palydovai.

1. Teko pagaliau arkliui *griežtas žodis tarti*.
2. Atsitiko jam numesti *plunksna* ar *knygos* po suolu.
3. *Kas* jam dabar lieka *daryti*?
4. Mums šiaip taip pasisekė *ištraukti tėvas* iš po akmenų.
5. Įgriso ir man *toksai vienodas darbas dirbti*.
6. Ką bedarys, reikia *duoti žodis*.
7. Čia leñgva *suprasti* ir mano *džiaugsmas*...
8. *Ropės graužti* nesunku.
9. Jau seniai metas *būtų pradėti* kaip reikiant *tirti mūsų kraštas*.

V-kas su padalyviu.

[Plg. „v-ką su bendratimi“]

1. Kad dabar *kiškis* kur *gavus pirkti*, tai būtų gerai!
2. *Namai statant* daug priedėlio reik.
3. Ar nežinai, Jonai, kur čia *pinigingas žmogus apėjus*?

V-ko vartojimo klaidingumas.

1. Ir pati orujė kalbos pusė (turint galvoj *tariamoji kalba*) tėra nesuprantamų įvairiausių garsų sutapimai. = tariamąją kalbą.
2. *Tiesa* pasakius, nė nežinome, kiek jų turį. = teisybę sakant.
3. Norintiems *jis* (žodis) *suprasti* tėra du ke-liu. = jį.
4. Taip pat visai netikęs pavyzdys sekti ir *romantiškosios taūtos*. = r-kaja tauta (kuo?) (*Žiūr.* „galininką“).
5. Čia buvo ir *kitoki žmonės*. = kitokių žmonių.
6. Jonas parvažiavo jau *rugiai vežant*. = rugius.
7. *Pinigai* bus, tik mokėkit naudotis. = pinigų.
8. Šioje kuopoje būsią ir šiaipjau *žmonės*. = žmonių.

9. Varėnos miestelyje, be žydų, gyvena ir *lietuviai*. = lietuvių.
10. Dabar yra *viltis*, kad ligonis išgis. = vilties.
11. *Lenkai kunigai* kitaip elgiasi. = lenkų kunigai, kunigai lenkai.
12. Čia pat bėga *upė Kražantė*. = Kražantės upė.
13. Sudegė draugijos „*Aidas*“ namai. = „Aido“ d-jos.
14. Perskaičiau Maironio „*Jaunoji Lietuva*“. = „Jau-nąją Lietuvą“.
15. Pasakyk man pasaką „*Gaidžiukas ir vištytė*“. = „G-ko ir viš-tės“ pasaką.
16. Jau ir *kaimas Beduoniai* viensėdžiais skirstosi. = Beduonių kaimas.
17. *Lietuviai* studentai dabar daug kuo rūpinasi. = lietuvių s-tai, studentai lietuviai.
18. Pabėgo *lietuviai* lakūnai iš lenkų kalėjimo. = lietuvių lakūnai, lakūnai lietuviai.
19. Jiems į žmones reikėtų eiti gerų norų *vedami*. = vedamiems; gerais norais reikėtų eiti.
20. Naujakuriai *darosi linksmesni*, žemė tampa jiems mielesnė. = n-riai linksmėja, eina linksmyn, žemė randas jiems mielesnė.
21. Jos talentas tolyn vis *aiškesnis darosi*. = jos talentas, juo tolyn, eina vis aiškyn, vis aiškėja.
22. Saratuvon jis grįšias *ne kaip prasikaltėlis*, bet *kaipo vyskupas*. = ne nusikaltėliu, bet vyskupu.
23. Jo *āsmeniškas* buvo reikalas. = paties, asmens. Man *āsmeniškai* šis dalykas nesvarbu žinoti. = man pačiam.
24. Buvo tatai *āsmeniška*, ne visos šeimos nuosa-vybė. = asmens (vieno asmens, vieno žmogaus). Jų susirinkimuose aš *āsmeniškai* nedalyvavau. = aš pats.

Reikėjo kreiptis į jį *āsmeniškai*. = savimi, pačiam.

Maironio
viešoji biblioteka

01/5363(6)10/2857(7) 2

25. *Dvasiški* žmogaus dalykai jam nerūpi. = žmogaus dvasios dalykai jam nerūpi.
26. *Norėdami* apie ją išgirsti, reikia kreiptis į Bohušą. = norint.
27. O kur ir kada galima apie tai kalbėti, jeigu ne karčiamoj *pasigėręs*. = pasigėrus.
28. Kurį laiką stovi *nejudomas* (stovi ramiai, nesijudina, nejuda). = nejudėdamas.
29. Vėl daryk taip, kad ir tau būtų iš to *nauda*. = naudos.
30. Aš *dargi* nė sapne *nemaniu*, kad tokie dalykai galėtų būti. = aš nė sapnuoti nesapnavau, kad tokių dalykų gali būti pasaulyje.
31. Aš matau *geras žmogus*. = gerą žmogų.
32. Kur lendi su *purvini kojai!* = kur lendi purvinomis kójomis.
33. *Pamoka* ar išmokai? = pamoką.
34. *Rusai* laikai kitaip *knygos* skaitydavom ir *tie patys uždaviniai dirbdavom*. = rusų laikais kitaip knygas skaitydavom ir tuos pačius uždavinius kitaip sprėsdavom.

Reikia vardininko.

1. Jo *sprando* nosisukta. = sprandas.
2. Ar *jam* atėjo? (žydiškai) = jis.
3. *Jam* nemoka tokio darbo dirbti. = jis.
4. Virk virk, bet ar bus *kam* valgo. = kas.
5. Būk, *kokiu* nori rodytis, ir geras būsi žmogus. = koks.
6. Jis man *geru* buvo. = geras.
7. Jis turėtų eiti *pirmutiniu*. = pirmutinis.
8. Ir jis nori rodytis *teisingu*. = teisingas.
9. Tu dar *nesenu* atrodai. = nesenas.
10. Oras radosi *drėgnu*. = drėgnas.

11. Nieko daugiau netrokštu, tik, kiek *įmanant*, įkalbėti žmonėms, kad degtinės negertų. = kiek įmanydamas, įkalbėti...
12. Juos čion *išdėstant* pasitenkinome tikrai labai bendrais bruožais (čia išdėstoma tų pačių, kurie pasitenkino). = išdėstydami, pasitenkinome tikrai labai...
13. Viską krūvon *suėmus* turime įsitikinti (čia tie patys viską suima krūvon, kurie turi ir įsitikinti). = suėmę.
14. *Išklausius* išpažinties ir *aprūpinus* kuo *galima*, kunigas paklausęs *senelio*, už ką jam Dievas teikia tokias malones (čia tas pats kunigas išklausė išpažinties, aprūpino ir paklausė)? = išklausęs išpažinties ir kuo galėdamas aprūpinęs, kunigas paklausęs senelį...
15. Prieš *pradedant* darbą dirbti, turime gerai pasiręgti (tie patys pradeda, tie patys turi pasiręgti). = prieš pradėdami.
16. Jis dažnai *grasančiai* pasako. = grasydamas, grūmodamas pasako.
17. Žymiausiu misionierium *laikoma* jėzuitas Silvestras. = laikomas.
18. Būrai, išėję kur į mišką ar į lauką, *jausdavosi save linksmi*. = būdavo linksmi, tikrai džiaugdavosi, linksmindavosi, nusiteikdavo.
19. Jis *dvasiniai* nuskurdęs = jo dvasia nuskurdusi.
20. *Pas* mane didelis nušalimas. = aš labai nušalęs, peršalęs.
21. Pats aš ir toliau pasiliksiu *kokiu* buvęs. = koks

Šauksmininkas ir vardininkas.

Šauksmininkas-kryptis.

Daiktavardžio lytis, kuria, kreipdamies į ką, krypties vardą (krypties daiktą) pasakome, gramatikoje kaip tik vadinasi šauksmininkas, arba šaukiamoji lytis. Šauksmininką-kryptį vartojame kreipdamies į ką, — šaukdami, šaukdami, prašydami, melstame, meldami, paragindami, įspėdami, sudraudami, padėjuodami, keikdami, plūsdami, prikišdami, apšaukdami... Šauksmininką-kryptį išskiriame ženklu, dažniausiai kableliais.

1. Dovanok, *tėveli!*
2. *Vagie*, kepurė degal!
3. *Diepadėk, Diepadėk* (= *Dieve padėk, Dieve padėk*), *mergyte* manol!
4. Tu, *tėvai*, neišmintingas.
5. Ko tu čia lendi, *biaurybe!*
6. *Pele pele*, te tau kaulinį, duok man geležinį (dantį).

Š-kas, virstąs priedėliu.

Šauksmininkas, nustodamas savo, kartais teina sakinyje šiaip tiktai priedėliu.

1. Tu negirdėsi, *mano mergele*, močiutės gailiai verkiant, seselių dainuojančių...
2. Ką tu čia, *žmogus*, padarysi!
3. Ką tu čia, *vargšas*, prieš juos stengsiesi!
4. Jie tai, *velniai*, laksto (važiuoti važiuoja) mūsų pinigais, o tu, *žmogus*, brisk toki kelią pėsčias!

Šauksmininkas ar vardininkas.

Labai dažnai šauksmininką pasivaduojame vardininku.

1. *Sesuo*, man per menki šitie siūlai.
2. Padėk *Dieus*, mergele, linų rovėja.
3. Tu nesirūpink, *mano berneli*, manim, jauna mergele, mano

sparčiais darbeliais. 4. *Vaikas*, pašerk arklius! 5. Palauki gi tu, *vilke*, palauki gi tu, strielčiau (šaulys); palauki gi tu, *ugnis*; palauki gi tu, *vánduo*; palauki gi ju, *jauti*. 6. Veda *sesuo* ristą žirgą ir vesdama gailiai verkia.

Priedėliai š-ko pavaduotojai.

Sakinių priedėliai, stovį prie veiksnio, kryptimis nei-na; betgi ženklais, dažniausiai kableliais, išskiriami.

1. Kur aš, *vargšas*, tenai lįsiu!
2. Jo, *žmogaus*, nekaltink.
3. Jiems, *velniams*, duok, duok pinigų, o paskum...!
4. Kur jis, *žmogelis*, drįs taip sakyti, — nei sakė nei ką.
5. Ir tu dabar, *žmogeliau* (žmogeli), padaryk ką jami!

Š-ko ar v-ko vartojimo klaidingumas.

Labai pritinkamai Rygiškių Jonas savo linksniuos ir prielinksniuos susako, kad pavojū esą naudotis tokiais žmonių pasakymais, kaip antai: 1) Kur *ponas* eini? 2. Ką dabar *ponas* darysi? 3. Atiduok *ponas* mano kepurę. Jie toki tėsą mūsų šnekamosios kalbos „turtai“, kaip ir pasakymas — „ką dabar *ponas sūdas*, *ponas vaistas* pasakysit?; tas *lietuvys* nematė vakar *tamstos* (tamistos) *Petraičio**); *švęskis vardas Tavo*“.

1. *Gerbiamasis Tamsta*, prašom atkelti. = gerbiamasis, prašom atkelti.
2. *Gerbiamieji jūs*, kur dabar pasidėsite po tokios nelaimės? = gerbiamieji, kur...
3. Dabar gerai Tamsta, *Gerbiamasis Mokytojas*, padarytum, kad ėmęs kuomet ir pats įsakytum... = dabar gerai Tamsta, *Gerbiamasis Mokytojau*, padarytum, kad...

*) Žodžiai *tamstos*, *tamistos* čia pavartoti visai be reikalo tik *pono* ar kito tos rūšies (*viešpaties...*) žodžio vietoje.

Kilmininkas.

Kilmės k.

Juo eina nederinamasis pažymins ir tarinys, kuriais nusakome asmenį arba daiktą, iš kurio yra kilęs jo pažymimasis vardas.

1. Vedžiau *tėvo močiutės* dukrelę. 2. *Keno* tu sūnus? 3. Jo *tėvo* šitas vaikas. 4. Laimingi tėvai, *kurių* auga toki geri vaikai.

Savybės k.

Juo, kaip ir kilmės kilmininku, eina nederinamasis pažymins ir tarinys, kuriais pasakome asmenį arba daiktą, kurio yra savybė.

1. Šitas arklys — *mano, mano sūnaus*. 2. Ar jūs žiūrit ar nežiūrit, aš *jūsų* nebūsiu. 3. *Vilko* buvo jau su žiburiu.

Veikėjo ir veikiamojo dalyko k.

Jie abu (genit. subiectivus et obiectivus) su kitu daiktavardžiu arba jo atstovu (jvardžiu...) tesa-komi.

1. Vaikai ypačiai motiną myli. *Šitų vaikų* meilė (m. motinai) buvo neapsakomai didelė.
2. Vaikas susirgo. *Vaiko* susirgimas...
3. Jis nesirūpina tavim. *Jo* nesirūpinimas tavim ir mums krito į akį.
4. Tėvas rugius sėja. Jis dabar *rugių* sėjimu susirūpinęs.
5. Ji gerai drobės audžia. Ji yra gera *arobių* audėja.
6. Aš ir tavo bariau. Čia atsiliepė ir *mano* barimas *tavęs*.

Nederinamojo pažyminio k.

Nederinamojo pažyminio kilmininku pasakome, iš kur yra kilęs jo pažymimasis daiktas, kur jis gyvena, kuo jis išsiskiria, ką dirba, kuo verčiasi ir tt. Lietuvių kalba jį labai mėgsta.

1. Ką beveikia *Raseinių* Magdė su *Telšių* Pliumpiu? 2. Ką *mokslo* žmonės sako? 3. *Širdies* meilė yra geriausia mokytoja. 4. Jai *aukso* obuolį rodė. 5. Buvo ir *dantų* griežimo tenai. 6. Pagiedok man *Šv. Jono* giesmę (apie *Šv. Joną*). 7. *Keno* galia, *to* ir valia. 8. Nepajus nė šeimyna, kur dingo *aukos* (aukoti-niai) kiaušiniai.

Kokybės, arba ypatumo, k.

Daikto kokybės, arba ypatumo, (gen. qualitatis) kilmininkas eina daiktavardžiu, sudėtu su kitu, dažniausiai derinamuoju, kilmininku.

1. Jis *geros galvos* (geragalvis), *geros atminties*. 2. Jis buvo *didelio darbo* žmogus (didžiadarbis). 3. Man patinka *tvirtos būdo* (virtabūdžiai) žmonės. 4. Aš esu *Švėkšnos kilimo* (kilimo iš *Švėkšnos*). 5. *ko meto* ligonis (ką beveikia, ar eina geryn)? 6. „Iliada“ mums piešia *karo būties* paveikslus.

Kiekybės (kiekio) k.

Jis (genit. quantitatis) potam tikrų kiekio žodžių pasako, *ko* (*kurių dalykų, k. daiktų*) yra pati ta kiekybė.

1. *Pūrą rugių* gavau. 2. *Krūvą žmonių* stovėjo. 3. Kiek *žmogaus*, tiek ir *proto*. 4. Tai tu man tiek jam turėk *drąsos*. 5. Kas tau *darbo*, *ko* čia lendi?! 6. Nemąža esam *šeimynos*. 7. Tárpininkas priteisė man tris dienas *kalėjimo*.

Pilnio, arba daūgio, k.

Sakom jį po tam tikrų žodžių *ko nors* pilniui, arba daūgiui, reikšti sakinyje: pilnam (pildom) *ką* ko, pilnas *esti kas* ko, *ką* ko pilna darom, prilenda *kas* ko...

1. Čia visur pilna *vaikų*. 2. Raganėlė pylė duobę *žarijėlių*. 3. Tą maišą paskum *šiaudų* prikimšo. 4. Pro urvą prilindo *pelių*. 5. Priesprogo (privalgė, priėdė, pririjo) *lašinių* ir išėjo.

Nežymybės, arba dalies, k.

Vardininko arba galininko vietoje, jei tais linksniais nenorim pažymėti visko, viso daikto, vartojame nežymybės, arba dalies, kilmininką. Jei kitose kalbose toks kilmininkas nepaprastas, tai lietuvių kalboje jis geidautė pageidaujamas, reikėte reikiamas. Dažnai dalies ir kiekio kilmininkai yra labai kietai susirišę.

1. Rytė bus *svečių*. 2. Ar turi *skolę, skolės*? 3. *Svečių* atvažiuoja, apsišluokit. 4. *Pieno palieto* visos katės laižo. 5. Duok man *duonos, druskos*. 6. Duok man *peilio* (neilgam, tuoj sugražinsiu). 7. Valgyk, kad yra *noro*. 8. Buvo *prėgos* ir su juo pasikalbėti. 9. Jo ir kalba *darė didelio įspūdžio* klausytojams. 10. Kas man *darbol*

Išskirties k.

Išskirties kilmininkas yra ne kas kitas, kaip tik dalies k-kas, vartojamas kalboje su keliais įvardžiais (1,2,3) ir su aukščiausiuoju būdvardžio laipsniu (4,5) (genit. partitivus, totius).

1. Atsiųsk *vaikų* kurį (iš vaikų kurį, vieną kurį v-ką). 2. Ar *jų* (jie) kas ateis (iš jų)? 3. Močiute mano, širdele mano, katrą man duosi

šitų margų skrynelių (iš šitų m-gų s-lių)? 4. Kalvilis *visų obuolių geriausias* (iš visų o-lų). 5. *Ko* (visų) *geriausią* arklį išsirinko. 6. Lapinas buvo *visų* to kaimo *senelių* seniausias (iš visų...).

Siekinio k.

Tuo k-ku siekiamą arba norimą daiktą pasakom arba ir priežastį išreiškiame („*ko* tu reiki?“...).

1. Kaimynas buvo *kirvio* atėjęs? 2. Tamsta dabar turi likti *pietų*. 3. *Vardadienio* sveikina. 4. Ar *peilio* ieškai? 5. Vyrai, eikit *pietų!* 6. Aviną duotas, dar *gaidžio* geidžia. 7. Laukia, kaip gervė *giedrės*.

Siekinio k. su bendratimi.

Su siekinio kilmininkais dažnai susikergusi dabar bendratis.

1. Aš išėjau į girelę *balandžių* šaudyti. 2. Padėk *linų* minti. 3. Tegul jis eina *žirgų* ganyti į lauką. 4. Tėvas baudės (rengėsi) *bitelių* veiz(d)ėti.

Siekinio k. su siekiniu.

Aukštėliau turėjome siekinio kilmininką su bendratimi, čia turime — su siekiniu (supinum). Bendratis vietoje prie to linksnio Lietuvos rytuose iš senovės tebevartojama ir veiksmožodinė siekinio lytis po slinkties, arba slankos, veiksmožodžių.

1. Karalius priėmė ją *kiaulių* liuobtų (liuobti). 2. Ir kas metai Anykščius *miško* kuoptų (kuopti) varė. 3. Kas eis šandie piemenio *pusryčio* paleistų (paleisti)? 4. Ateik *rugių* piautų (piauti).

Stokos k.

Stokos kilmininku pasakom, *ko* mums trūksta, *stinga*, *ko* stokojam, *ko* mums reikia.

1. Pritrūkau ir *pinigų*. 2. Jiems *drąsos* stinga. 3. Ir mums prireikė *tavęs*. 4. Lėgiosios pievelės nustoja *šviesaus žalumo*.

Nebūvio k.

Jis eina su veiksmažodžiais *nėra, nér, nebuvo, ne* (= *nėra, nér*) ir juo pasakom *ko* nėra. Siekinio, stokos, nebūvio ir tolesni čia kilmininkai yra visai artimi giminiečiai.

1. *Jono* nėra, nebuvo... 2. Nér man *tėvelio* dalelei skirti. 3. Ar namai matyti? — Ne, *namų* nematyti. 4. *Smulkių daiktų* iš tolo nematyti. 5. *Jo* nebuvo girdėti.

Neiginio k.

Sakinio galininkas, jei veiksmažodinė jo lytis pasakoma neigiamai, pavirsta paprastai kilmininku.

1. Nevesk ožio į daržą — ir pats įkops (Bet vesk *ožį* į daržą). 2. Negirk *dienos* be vakaro. 3. *Ko* tik *sprando* nenutrūkau. 4. Jums ponas neužgynė tuo keliuku *bandos* gišti. 5. Neleisiu, neduosiu, neturi *tėisės* (vėlios) be manęs (be manęs imti)!

Vardo, arba paaiškinamasis, k.

Vardo, arba paaiškinamasis, kilmininkas yra ne kas kitas, kaip tik nederinamasis daiktavardžio pažymins ir tik juo paaiškiname daikto vardą.

1. Ar esi kada buvęs *Vilniaus* mieste? 2. „*Saulės*“ draugija. 3. *Girtybės* nuodėmė yra labai sunki. 4. *Uodo* nabagas (vargšas) krito syki iš ažuolo ir sprandą nususuko (nutrūko).

Įžymio k.

Daikto pažymys prie daiktavardžio arba būdvardžio dažnai reiškiamas kitu tos pačios kilmės arba rūšies, tos pačios šaknies kilmininku, kuriuo pažymime, pabrėžiame pažymimojo daikto ypatybę. Tdėl ir tas k-kas vadinasi įžymio, arba tos pačios rūšies, k-ku. Jis lietuvių kalboje be galo įprastas vartoti; kitoms kalboms jis svetimų svetimas.

1. *Senų* senovėje (žodžio šaknis: sen-) buvę kitaip. 2. Čia jų *šventų* šventybė, neliesk. 3. Argi per *amžių* amžius taip bus? 4. Aš padainuosiu *dainų* dainelę... 5. Jam ir obuolių *gražių* gražiausią (visų g-a, kuo g-a) parinko. 6. Jo *visų* visi (visiteli) žasyčiai išnyko.

Nusakomasis k.

Šitą k-ką galim ir tam tikru atžvilgio linksniu (gen. relativus) vadinti: bevėik visur čia prie jo numanu ir žodis *atžvilgiu*. Jis yra drauge ir apribojamasis k-kas (gen. limitationis).

1. Vaisiai, *didumo* sulig gálva, krenta iš medžio su triukšmu. 2. *Gerumo* jis geras, bet visai negudrus. 3. Ar iš tolo esi *kilimo*? 4. Taip, *tautybės* jie lietuviai, bet kas iš to!

K-kas su neveikiamuoju dalyviu.

Čia k-kas nuo dalyvio nepareina: tuo neveikiamuoju dalyviu tiktai papildome arba aiškiau pasakome.

1. Šitas arklys mano *tėvo* pirktas. 2. Dreba *vėjo* papūstas lapelis. 3. Čia *kiškio* tupėta (čia kiškis tupėjęs). 4. Atvažiavo *mėslo* vežtais ratais. 5. Apžiūrėjau ir *rugių* sėjamą lauką. 6. Petras nusipirko pagaliau *linų* minamąją mašiną.

Čia kaitaliosis veikiamosios rūšies posakiai su posakiais, turinčiais neveikiamosios rūšies dalyvius arba bent neveikiamosios rūšies pobūdžio.

1. Jis dabar mėšlą mėžia. *Jo* dabar mėšlas mėžiamas.
2. Ji kiaules šeria. *Jos* kiaulės šeriamos.
3. Tame kaime vieni lietuviai gyvena. Tame kaime *vienų lietuvių* gyvenama.
4. Ji rūtų vainikėlį pynė. *Jos* buvo pinamas rūtų vainikėlis.

Dvejybinis k.

Dvejybės, arba dvejybinis (veiksnių ir tarinio), kilmininkas (gen. duplex) eina su tam tikrų neveikiamųjų dalyvių bevarde gimine arba su tam tikrais kilusiais iš veiksmažodžio daiktavardžiais.

1. Ir jis buvo negudrus. Ir *jo* būta negudraus.
2. Ir brolis išliko gyvas. Tas *brolio* gyvo išlikimas, žinoma, ir tave nudžiugino.
3. Jis vakar pasijuto nesveikas. *Jo* pasijutimas *nesveiko* mūsų nenugašdino, nes buvo mums ne visai įtikimas.

Atskirties k.

Jį sakom tam tikram papildiniui po žodžių *atsiskirti, bėgti, bijoti, vengti, prisidingėti...*

1. Mėnuo *saulužės* (nuo s.) atsiskyrė.
2. Bijokis *Dievo*. 3. *Akių* pasiklausk — ir atrasi. 4. Kur važiuodamas, laikykis *kelio*.
5. Aš jums nedovanosiu, kas *tėvo* paliko.

Šitas kilmininkas po žodžių *bėgti, atsiskirti* pasakomas kalboje dabar šitam reikalui dažniausiai su prielinksniu (*nuo, iš*).

1. Mėnuo *saulužės* atsiskyrė. Mėnuo *nuo saulužės* atsiskyrė.
2. *Vilko* bebėginėdamas užbėgsi lokį. *Nuo vilko* bėgdamas...
3. Sėdi *sienos* atsišliejęs ir klausosi. Sėdi *i sieną*...
4. Aš jums nedovanosiu, kas *tėvo* paliko. Aš jums nedovanosiu, kas *po tėvo* paliko.

Kitoki k-kai.

1. Einu per kiemelį, klausau per sienelę: guli mano mergužėlė *vakarykščio* miego. 2. Aš nenoriu daugel gerti, reiks man *rýto* anksti keltis. 3. Ji klaūsė savo *motinos*. 4. Vaikus dabar *poterių* mokiau. 5. Aš papratus *vargelio* vargti. 6. Jis tingi *mėšlo* mėžti. 7. Jei reikalingas būsi *arklių*, pasakyk — ir gausi.

K-ko vartojimo klaidingumas.

1. Laimėjo daugiau u *dešimties* litų. = laimėjo daugiau *ne (nekaip, negu, kaip, nei)* dešimtį litų.
2. Buvo ne mažiau *penkių arklių*. = buvo ne mažiau, kaip penki arkliai.
3. Jam reikės ateiti ne vėliau *6 val. (šeštos valandos, šešių)*. = jam reikės ateiti ne vėliau, kaip šeštą valandą (ne vėliau, kaip šešiomis, kaip išmušus šešias...).
4. Kur tu rasi geresnį *manęs*? = per mane geresnio tu čia niekur nerasi; kur tu rasi geresnį, kaip aš (geresnį už mane, geresnį už mane žmogų...)?

5. Grįžta iš tenai nešinas *nemažo rankraščio*, gerokai jau *apvalkioto*... = grįžta nešdamasis nemažą rankraštį, gerokai apvalkiotą; grįžta nemažu rankraščiu, gerokai apvalkiotu, nešinas; grįžta su nemažu rankraščiu...
6. *Nežiūrint tamsumos*, ji pamatė arką. = nors (kad) ir tamsu buvo, ji pamatė arką.
7. *Nežiūrint susijaudinimo*, Eliza suprato jo neteisybę (šitas susijaudinimas buvo Elizos). = kad ir susijaudinusi, nors ir susijaudinusi buvo...
8. *Nežiūrint jo didžių pastangų*, nieko jam iš to neišėjo. = nors jis ir labai stengėsi, tačiau iš to jam nieko neišėjo¹⁾.
9. Pernai čia nužudė daugiau *dešimties*, d. *šimto* žmonių. = daugiau, daugėsni per dešimtį, per šimtą žmonių; d., kaip (ne) dešimtį, kaip (ne) šimtą žmonių.
10. Mokėjo nebrangiau *trijų rublių*. = mokėjo nebrangiau, kaip tris rublius, ne brangiau per tris rublius.
11. Jie nenori *toliau* savo *valsčiaus* pavažiuoti. = toliau, iš savo valsčiaus, jie nenori pavažiuoti; kur nors toliau, iš (už) savo valsčiaus, jie nenori pavažiuoti.
12. Valdžios mokyklose *tikybos* nedėstoma. = tikyba; tikybos nedėsto.
13. ... kurį, be abejo, *savo* laiku minės straipsny. = tam tikru laiku.

Reikia kilmininko.

1. Apaštalus siuntė *mokinti visas* pasaulio *gimines*. = siuntė visų pasaulio tautų mokyti.
2. Čia atsiliepė ir barimas *manimi* tavęs. = mano barimas tavęs.

¹⁾ 6, 7 ir 8 — yra šalutiniai nuolaidos sakiniai.

3. Man patinka *tvirtu būdu* žmonės. = tvirto būdo, tvirtabūdžiai.
4. Pūrą *rugiais* gavau (vietoj: *ko?*). = rugių.
5. Kas tau *darbą*, ko čia lendi?! = darbo.
6. Čia visur pilna *vaikais*. = vaikų.
7. Raganėlė pylė duobę *žarijėlėmis*. = žarijėlių.
8. Tą maišą paskum *šiaudais* prikimšo. = šiaudų.
9. Rytė bus *svečiai*. = svečių.
10. Ar turi *skolas?* = skolų.
11. Valgyk, kad yra *noras*. = noro.
12. Kas man *darbą*. = darbo.
13. Atsiųsk *vaiką* kurį. = vaikų kurį; iš vaikų kurį; kurį vaiką; kurį vieną vaiką.
14. Močiute mano, širdele mano, katrą man duosi *šitą margą skrynelę?* = šitų margų skrynelių; iš šitų m. s-lių.
15. Kaimynas buvo *kirvį, už kirvio, už kirvį, kas link kirvio* atėjęs. = kirvio.
16. *Vardadieniu, ant vardadienio, vardadieniu* sveikina. = vardadienio.
17. Ar *peilį* ieškai? = peilio.
18. Aviną duotas, dar *gaidį* geidžia. = gaidžio.
19. Jiems *drąsą* stinga. = drąsės.
20. *Joną* nėra. = Jono.
21. *Jį* nebuvo girdėti. = Jo.
22. Ar esi kuomet buvęs mieste *Vilnius?* = Vilniaus mieste.
23. Čia yra *draugija „Daina“*. = „Dainos“ draugija; „Vilniui vaduoti Sąjunga“. = „Vilniaus vadavimo sąj.“, arba „S. Vilniui vaduoti“! „Lietuvai pagražinti Dr-ja“. = „L-vos gražinimo Dr.“, „Dr. L-vai gr-ti“.
24. Ar esi skaitęs *epopeją „Iliada“?* = „Iliados“ epopėją.

25. Jis *juo* areštuotas. = jo.
26. Jis *manimi* suimtas. = mano; aš jį suėmiau.
27. Apžiūrėjau ir *rugiais* sėjama lauką. = rugių.
28. *Juo* dabar mėšlas mėžiamas. = jo.
29. Tame kaime *vienais lietuviais* gyvenama. = vienų lietuvių.
30. Ir *jam* būta negudraus. = jo.
31. Bijokis *Dievu*. = Dievo.
32. Sėrgėkis *velniu*. = velnio.
33. Aš jums nedovanosiu, kas *tėvu* paliko. = tėvo.
34. Daug kas norėjo *ką tai panašaus* sukurti. = panašių dalykų (kūrinių).
35. *Pas* mane sąsiuvinyje parašyta. = mano sąsiuvinyje.
36. Jis prašė *paliuosuoti atostogoms*. = atostogų paleisti, atostogų duoti.
37. *Po* pirmą, jis ten nebuves, *po* antra ir negalėjo būti. = visų... ,o...
38. Jis *ko tai* dėjos negirdįs. = kažko dėjos.
39. Laukė *juos* kartuvės. = jų.
40. Jie varguoliams neužjaučia. = varguolių. Betgi: „užjaučia varguolius“.
41. Gražų sodiečių gyvenimo vaizdą visada randame jo (Duonelaičio) idiliško(jo)je *poemoje* „*Metuose*“. = „Metų“ poemoje.
42. Prašome *žinias* pareikalauti. = žinių.
43. Pasisakė važiuo Vilniun *brolij* lankyti. = brolio (į Vilnių brolio lankyti).
44. *Kalbą* tyrinėti, *vagį* tardyti nuvažiavo. = kalbos..., vagies.
45. Ji turi ir *tokius mokinius*, kurie nieko nedirba, nieko nesimoko. = tokių mokinių.

Naudininkas.

Naudos arba nenaudos n.

Naudininku pasakomas asmuo arba daiktas, kurio naudai arba nenaudai (dat. commodi et incommodi) kas daroma, darosi, pasidaro.

1. Ar aš *jam* kuo kenkiu? 2. Virė *šeimynai* — išvirė *šuniui*. 3. Ko *sau* nenori, ir *kitam* nelinkėk. 4. Dėdė paskolijo dar *jai* keliui ir porą rublių pinigų. 5. *Jam* arklį vakar pavogė (jam ta nelaimė atsitiko).

Paskirties n.

Juo reiškiamas daiktas arba asmuo, kuriam kas skiriama arba paskirta (dat. destinativus). Nors naudos arba nenaudos dalykas reikšmės čia bevėik neturi, bet labai žymaus skirtumo tarp šitų dviejų n-kų nematyti.

1. Sąsiuvinį nusipirkau ir lietuvių *kalbai*. 2. Jį *čigonams* išmainysiu. 3. *Kam* čia rašai laišką, ar vėl *sūnui*? 4. Saulė *visiems* šviečia. 5. Sudieu, sudieu *mielai sesiulei*. 6. Kiekviena pušis savo *šilui* ošia.

Laiko n.

Juo pasakom, kuriam laikui kas skiriama, daroma, turi būti ir t.t.

1. Skilandį palik vasarai. 2. Duoną tau pyk *rytojui*, ne darbą. 3. Iš klėties pākulų *nakčiai* verpt atsinešk. 4. Ar pasiūsi kelnes *Šv. Petru* (tai mūsų šventei)? 5. Tavo kiūnių kepurėlė ant viso amželio (= *visam amželiui*), mano rūtų vainikėlis *šiai mielai dienelei*.

Tikslo n.

Naudininku pasakome, kuriam tikslui (kam, kuriam reikalui) kas darosi, atsitinka arba daroma.

1. Parsinešiau kelis svarus mėsos *pie-tums* (p. išsivirti). 2. Nepasakė tikslo, *kuriam* rašo. 3. Kiek moka dabar rugių *pūrai* (rugių pūrai įsigyti, rugiams už pūrą, už pūrą rugių)? 4. *Kam* tu jam rašai, dirbi? 5. Duok ir man šį tą *atminimui* (zum Andenken). 6. Kiaulės reikalingos ir *šeriams*.

N-kas su bendratimi.

Jis yra sakinio tikslui reikšti. Jį galėtumėm ir dvejetainiu tikslo n-ku vadinti: bendratis yra tam tikrų, ypačiai senovėje plačiau vartotų, daiktavardžių n-kas.

1. Šitas tinklas geras *žuvims gaudyti*. 2. Pasisamdė piemenį *galvijams ganyti*. 3. Reikės ieškoti arklio *žemei artį*. 4. Nėr man močiutės *kraiteliui krauti*, nėr man seselių *vainikui pinti*. 5. Aš tave pasisamdžiau ne tinginiauti, bet *darbui dirbti*. 6. Pasiimk bent lazdą *šunims atsiginti*. 7. Bokšte varpai suskambėjo *merguželei palydėti*.

Nutinkančio kam dalyko n.

Juo pasakom tą daiktą, kuriam kas saváime atsitinka (nutinka, pasidaro, darosi, įvyksta...).

1. Mat, kaip *jam nutiko!* 2. Vienas kósti *kitam* kraujas iš nosies bėga. 3. *Jam* dukrytė vakar atsirado, gimė, mirė... 4. Tik lept, ir nukrito lapelis *katiniukui* ant uodegytės. 5. Tu, berneli, kur tu joji, *tau žirgelis jau pu-toja*.

N-kas būsenoms reikšti.

Nutinkančio *kam* dalyko n-ką sakome ne tik tai daikto nuotykiams žymėti, bet ir įvairiausioms jo būsenoms reikšti.

1. *Visiems* maloni ši Dievo saulutė. 2. *Ož-kelei* linksma miške. 3. Ir *mums* dabar var-gas (bėda). 4. Čia *jam* gėra gulėti.

Esančio kam dalyko n.

Juo pasakom asmenį arba daiktą, *kuriam* kas būva arba yra ir *kuriam* ko yra arba ko nėra.

1. Oi nėra nėra *man* motinėsl! 2. *Lie-žuviui* dveji vaškai. 3. *Man* dalgelė (man yra d-lė, mano d-lė) vieno plieno. 4. Ir *tau* bus dabar rū-pesčio. 5. Dievulėliau mano, *man širdelai* sunku. 6. *Mums* ten buvo nei šio nei to.

Lėmėjo n.

Juo parodoma papildiniui būtybė, kurios nu-lėmimu yra kas gėra arba negėra pasaulyje (dat. iudicantis, iudicis, censoris).

1. *Dievui* visi žmonės lygūs. 2. *Man* jis kvailys, ir tiek! 3. Keno burna karti, *tam* ir me-dus nesaldus. 4. Ar aš *tau* tarnas (bernas)?! 5. Toks jis *tau* tik pasirodė. 6. *Girtiems* ir ožkos kaustytos.

Valios n.

Juo pasakom papildiniui asmenį, kurio valia arba noru kas daroma ar pasidaro. Jis yra artima „lėmė-jo“ gentis.

1. Jau gana klausiaū savo *močiutei*, jau reikia klausyti ir *anytėlei*. 2. Gerai, aš *tau*, kad nori, ir į tą balą nuvažiuosiu. 3. Aš *jam* nerašysiu, kad ir kažin kaip jis mane prašytų. 4. Ar tu čia *man* dar gulėsi?! Kelkis!

Tarinio n.

Tarinio naudininkas dažnai beasmenia-
me sakinyje, su bendratim (*būti...*).

1. Tau reikėtų, rodos, jau *pavalgiusiam*
(pavalgius) *būti*. 2. Sunku ir *nekenčiamam*
būti. 3. Geriau yra *vėtytam*, nekaip *vėtomam*
būti. 4. Jam buvę įsakyta *važiuotam va-*
žiuoti. 5. Jiems teko *pėstiemis eiti*. 6. Ir jam
rūpi *gyvam išlikti*.

Sakiniuose su aiškiu vardininko veiksmiu čia tari-
niui tiktų vardininkas.

1. Ir aš turėjau būti tiek laiko *nevalgęs*.
2. Kaip jis galėjo taip ilgai *nekenčiamas* būti.
3. Esu ir *vėtytas* ir *mėtytas*, tad mokėsiu ir
vėtomas būti. 4. Vaikas galėtų jau *pavalgy-*
dintas būti.

Pažymimasis n.

Pažymimasis ar paaiškinamasis n-kas su
bendratim (*būti...*) arba padalyviu po daikta-
vardžių yra kaip ir tolimesnis ano n-ko tęsinys.

1. Ir jis žadėjo nebebūti toliau toks vė-
pla. Jo žadėjimas *nebebūti toliau to-*
kiam vėplai mūsų, žinoma, nenudžiugino: visi
jį nepagydomu vėpla ir toliau tebelakom.
2. Visi norim ilgiau sveiki būti. Jo noras
sveikam toj kovoje išlikti ne visas įvyko: jį
kiek sužeidė ten priešas.
3. Tas noras *teisingam būti* yra, ką čia besakysi,
geras daiktas, nors ir jis ne visada išpildomas.
4. Jos džiaugsmas sveikiai iš tos bėdos
išsiklus ir mums yra suprantamas.

Savaiminis n. su padalyviu.

Jis daugiausia eina laiko aplinkybėms sakinyje.

1. *Vaikui krintant* angelas priegalvį pabrūka,
seniui puolant velnias akmenį pakiša. 2. Dirbo

ligi saulei leidžiantis. 3. *Pučiant* žemių *vėjui*
oras atšąla. 4. Graudžiai *verkė* motinėle *vainikė-*
liui vystant. 5. *Man besemiant* jūru vandenėlio
atlėkė du gulbinėliu. 6. *Aušružei auštant* vainiką
pyniau, *saulužei tekant* ant galvos dėjau.

N-kas su dalyviais.

Dainų rinkiniuose tenka užėti vartojamų kalboje ir
naudininkų su dalyviais, betgi jų labai rėta.

Beauštančiai dienelei, betekančiai saulelei
taisos rėdos mylimas kelelį iškeliauti.

Šiaipjau pasižymėtini n-kai.

1. Ir toksai utėlius juokiasi Dievui. 2. Ži-
not juk, kaip ponpalaikiai tuo (tuoj) juokiasi
būru (būrais, iš būrų). 3. Tokias ir tam lygias
kalbas šnibždas žmonės. 4. Sudie visiems kai-
mynėliams, jūs mieli broleliai. 5. Ar daug dar
liko nepiauto šieno? — Dar reikėtų būti *trims ve-*
žimams. 6. O ar gal *ereliui* žvirblis glūps pri-
silygt?

N-ko vartojimo klaidingumas.

Klaidingai vartojamas padalyvis vietoj
pusdalyvio. Naudininkas negali per kurį nors sa-
vo atstovą pavirsti sakinio veiksmiu ar papildiniu:
negalim sakyti „*man važiuojant* šiandie aš kiškį ma-
čiau (= aš važiuodamas kiškį mačiau), *broleliui par-*
važiavus aš jį sutikau (= brolelį parvažiavusį sutikau,
brolelį parvažiavus sutikau)“. To n-ko su padalyviu ne-
gali būti ir savaiame suprantamose sakinyje vardininko ly-
ties: negalim sakyti nė „*man bevažiuojant* kiškį pa-
mačiau.“

1. *Jam* (T. N.) *gyvenant* Londone, *jis* (T. N.) bu-
vo visų labai brąginamas. = jis, gyvenda-
mas Londone,...

2. *P-nui generolui sutinkant, jis* (tas pats p. generolas) dažnai bus kviečiamas įvairiais kariuomenės klausimais tartis. = generolas sutinka, kai bus kviečiamas į štabą, tartis su juo (su štabu) įvairiais kariuomenės klausimais.
3. Šitie reiškiniai atitinka ir *kitiems (ir k reiškiniams)*. = šitie reiškiniai lygūs (tolygūs) yra ir kitiems; jie ir su kitais reiškiniais sutinka (kirvis kotą atitiko — rado tam tikrą, tinkamą, tinkantį jam kotą).
4. Be reikalo jis sek a *šiems* kalbos *pavyzdžiams*. = be reikalo jis laikosi (tūris) šitų kalbos pavyzdžių; be r-lo jis akiai seka šitais kalbos pavyzdžiais; be r. jis imas juos paveikslu (žandarai mane sekė; ji vištą sekė).
5. Tas koncertas, nežiūrint narių prielankumui ir jų *dedamoms pastangoms*, nepasisekė suruošti. = tas k-tas, kad ir kaip juo rūpinosi nariai, nepasisekė šiuo tarpu sudaryti (įtaisyti, iškelti...). [Vestuves (puotą, pokylį...) kelia, kam vestuves iškelia...].
6. Jis išvažiavo tik *kelioms dienoms* atostogų. (?) = jis kelias dienas teišvažiavo atostogų.
7. Rąstininką paprašė (p. uželti) *vienai valandikei* į rąstinę. = r-ką p-šė valandėlę (v-kę) į rąstinę.
8. Vienas žmogus, *valandikei* išėjęs už durų grįžo su žydėliu. = v. ž., išėjęs valandėlę (v-kę) už durų, sugrįžo su žydėliu.
9. Iš seminarijos jį paleido *vieneriems metams* = iš s. jį vienerius metus paleido.
10. *Kunigui prašant žmonės jo* (kunigo) neklausė. = kunigo prašomi, žmonės jo neklausė.
11. *Vaikui verkiant niekas jo* (vaiko) neramino. = verkiančio vaiko niekas neramino (nemaldė).

12. *Lenkams sukilus, rusai juos* (lenkus) ėmė tuoj malšinti. = sukilusius lenkus rusai tuoj ėmė malšinti.
13. Kauno gubernatorius, *vyskupui prašant*, išleido kun. Dovydaitį iš kalėjimo (vyskupas K. g-rių prašė išleisti kun. D-tį...). = vyskupo prašomas.
14. Galų gale, *Dievui padedant*, visi išsivadavo iš tos bėdos (Dievas jiems padėjo išsivaduoti). = Dievo padedami.
15. Jo knygų turinys yra sunkus *supratimui*. = sunku, sunkus suprasti.
16. Griovių *kasimui* žmogų pasisamdė. = grioviams kasti.
17. Šie pinigai skiriama *užlaikymui* našlaičių prieglaudos. = šie p-gai skiriami našlaičių prieglaudai išlaikyti.
18. Ir jie panašūs *kiaulėms*. = į kiaules.
19. Kad ir susiriesdamas augtum, mūsų *ąžuolui* nebūsi lygus. = su ąžuolu lygus nebūsi (plg. „su medžiu lygus, niekad saulės nemato“).
20. Gašdinan atvykęs dabar vienas valdininkas miesto įstaigų *revizijai* daryti. = revizijos; revizuoti.
21. *Man nesinorėjo* tikėti. = aš nenorėjau tikėti. Jie negalės pakreipti visa Dūmoje, kaip kad norėtųsi. = kaip kad patys norėtų, kaip tinkami.
22. *Tėvui dingojos*, jog girtas *buvau*. = tėvas dingojo, tarė mane girtą esant.
23. Čia (*mums*) *važiavos* ne geriausiai. = čia važiavom ne geriausia, buvo ne geriausias važiavimas, buvo važiuojama ne geriausia.
24. Dievo Sūnus tapo žmogumi *Šv. Dvasiai veikiant*. = Šventosios Dvasios veikimu. Visi žmonės gema (gimsta) Šv. Dvasiai veikiant, bet ne Šv. Dvasios veikimu.

25. Šis pavadinimas *jiems* atitiko. = jiems tiko, pritiko, juos atitiko.
26. Mindaugas krikštijosi *kalavijuočiams jį krikštijant*. = priėmė krikštą iš kalavijuočių (kalavininkų).
27. Mozė ir jo brolis Aaronas, *Dievui padedant*, išvedė žydus. = Dievo padedami.

Reikia naudininko.

1. Ar aš *jį* kuo kenkiu? = jam.
2. Virė *dėl šeimos*, išvirė *dėl šunies*. = šeimynai, šuniui.
3. Ko sau nenori, ir *dėl kito* nelinkėk. = kitam.
4. Skilandį palik *dėl vasaros, ant vasaros*. = vasarai.
5. Parsinešiau kelis svarus mėsos *ant (dėl) pietų*. = pietums.
6. Duok ir man šį tą *dėl (ant) atminties*. = atminimui. Duok ir man *dėl (ant) atminimo*. = atminimui.
7. Šitas tinklas geras *dėl žuvų gaudymo*. = žuvims gaudyti.
8. Nusipirko arklį *dėl laukų arimo*. = laukams arti.
9. Pasiimk bent lazda *dėl šunų atsigynimo*. = šunims atsiginti.
10. Ir *dėl mūsų* dabar vargas. = mums.
11. Tau reikėtų, rodos, jau *pavalgiusiu* būti. = pavalgius, pavalgiusiam.
12. Ir jam rūpi *gyvu* išlikti. = gyvam.
13. Sunku ir *nekenčiamu* būti. = nekenčiamam.
14. Ir aš turėjau būti tiek laiko *nevalgiusiu*. = nevalgęs.

15. Jo žadėjimas nebebūti toliau *tokiu vėpla* mūsų, žinoma, nenudžiugino. = tokiam vėplai.
16. Tas noras *teisingu* būti yra geras daiktas. = teisingam.
17. Ir toksai utėlius juokiasi *ant Dievo*. = iš Dievo, Dievu, Dievui.
18. Dar reikėtų būti *ant trijų vežimų* šieno. = trims vežimams.
19. *Pas mus* dabar *gyvenasi* negerai. = mums dabar nebe gera gyventi; mūsų gyvenimas dabar nebe geras...
20. Studentas rašo laišką *pas* turtingą dėdę. = turtingam dėdei.
21. Ji paprastais (kasdieniniais) drabužiais apsitaisiusi, bet savo giesmelių *žmonių nuraminimui* nesigaili. = žmonėms raminti.
22. Basanavičius važiuoja į Ameriką aukų rinkti L. M. D. *namų statymui*. = namams statyti.
23. *Tame susivažiavime* pirmininkavo Basanavičius. = tam suvažiavimui.
24. Reiks *prie* panelės laiškas parašyti (rašo tą laišką jai siųsti). = panelei.
25. Turiu *prie* tamstos *didelį prašymą*. = tamstai, turiu ko tamstos prašyti.
26. Prašau būti su juo *atsargiai*. = atsargiam.
27. *Pas* pirmakščius žmones ugnis neturėjo tokios reikšmės, kaip dabar. = pirmakščiams žmonėms.
28. Terminas *padavimui protesto* pasibaigė. = protestui paduoti pasibaigė, buvo.

Galininkas.

Tiesioginio papildinio g.

Galininką vartojam po galiniuotinių veiksmožodžių, pasakytų kalboje teigiamai, nes, jei neigiamai — reikalingas kilmininkas.

1. Diena *dieną* moko. 2. Moki *žodį* — žinai *kelią*. 3. Rado *ji* bažnyčioje *besėdinti* viduryje daktarų, *beklaūsanti* jų ir *beklaūsanti* juos.

Kalboje skiriame:

Ieško *galvą* (rašta, leidinį) ir ieško *galvos* (rašto, leidinio), prašo *kunigą* ir prašo *kunigo*, klausia *ji* ir klausia *jo*, seka *ką* ir seka *kuo*...

Tiesiog. papild. g-kas su negal. veismž.

Tokio pat tiesioginio papildinio g-kas vartojamas ir su negaliniuotiniaisiais, teigiamai pasakytais, veiksmožodžiais, gaunančiais kartais ir galiniuotinio veiksmožodžio prasmės.

1. Kur dabar tavo sūnus *mokslus* eina? 2. Visi lietūs *mane* lyja, visi vėjai *mane* pučia, visi *mane* kliudo (visiems aš kliūvu). 3. Ar jie *ką* tiki? Bene jie *ką* tiki? Tikiu *Dievą Tėvą Visagalį*. 4. Tikėkim stipriai *Kristų Prisikėlusį*. 5. Šalna šalo, *žiedužius* nušalo. 6. Sūneli, kur *tave* aušra aušo, kur *tave* saulė tekėjo? 7. Atitiko kirvis *kotą*. 8. Ilgai *kelią* keliavo, *karą* kariavo, *kovą* kovojo, *bylą* bylėjo, *vargą* vargo, *šokį* šoko... 9. Sveikas ir tu, žmogau, sulaukęs *vasarą mielą*. 10. Kur tavo *vainikėlj* miglužė užkrito? 11. Mūsų miestas, tik pats sutvirtėjęs *finansus*, galės imti tas įstaigas kaip reikiant šelpti.

Dvejybinis g.

Dvejybini, arba dvejybės, g-ką (acc. duplex) sudaro du sakinio galininkai, vienas yra papildinio, antras — antrininkė tarinio dalis. Tas linksnis pasakomas su tam tikrais galiniuotiniaisiais veiksmožodžiais.

1. Ir *ją* palik *gyvą*. 2. Kiti *ji* *šventą* turėjo. 3. Vakar mačiau *ji* ir nuo kalno *šliuožiantį* (šliuožiant). 4. Padaryk *mane mokytą* ir *išmintingą*, aš *tave turtingą* padarysiu. 5. Bau (ar...) tiki mano *atleidimą santį* (esantį) Dievo *atleidimą*?

G-kas su padalyviu.

Antrajam g-kui čia imamas dažniausiai dalyvis arba šiaip būdvardis. Dalyvio vietoje labai dažnai pasakomas ir padalyvis. Tai ir bus g-kas su padalyviu, esąs plačiai vartojamas ypačiai žemaičiuose.

1. Aš tariu *ji* nieko *nežinant*. 2. Vakar ir aš girdėjau *ji* *neatvažiuosiant*. 3. Visi numanė ir *ji* *sugrįšiant*. 4. Ir kiti čia sako *tą kunigėlj* jau *mirus*. 5. Kas būtų į galvą davęs, nebūčiau tikėjęs *Ciprą tokį likus* per tą keletą metų.

Tiesiog. papild. g-kas su neig. veismž.

Tiesioginis papildinys po neigiamųjų veiksmožodžių ne visada virsta sakinio kilmininku (plg. „*neiginio k-ką*“). Prūsų kalboje veiksmoždžio neigiamumas linksniui mažai tetrū, rodosi, paprastai reikšmės.

1. Negirk *pradžią*, girk pabaigą (girk ne pradžia, bet pabaigą). 2. Jis nepažįsta nei *juoda* nei *balta*. 3. Neraikyk *duoną*. 4. Nei aš nulesiau kviečių *dirvelę*, nei aš pabaidžiau *bėrus žirgeliūs*.

Neiginys prie bendraties.

Pats neiginys yra tikrai prie pagrindinės tarinio dalies, o prie bendraties, sudarančios papildomąją tarinio dalį, jo nėra.

1. Vežama gātvēmis (ji) nespėjo *viską* (visko) pamatyti.
2. Kad tu nepasižadi *mane* (manęs) imt, tai aš tave čia nuskandinsiu.
3. Rods ir aš nesigėdėjau ištiest savo *ranką* (rankos).
4. Ko tu neliaunies (nesiliauji) barusi *tą mergaitę* (tos mergaitės)?

G-kas po šiaip žodelių.

Galiniuotinio veiksmazodžio reikšmės tiesioginiam papildiniui įgyja kalboje ir šiaip žodeliai (*te, takšt, kaukšt, blinkt...*).

1. Te (imk), senutėli, duonos *gabalėli*.
2. Aš tau *klumpę* tūkšt (sudaviau, taukštelėjau).
3. Aš *tą ritinį* kūkšt (kūkštelėjau)!
4. Aš tau *kepurę švilpt* (nušvilpiau, numečiau)!
5. Tegu [(kad) (ima)] *juos* bala!

Nusakomasis g.

Tą g-ką, tiksliau nusakyti sakinio minčiai, vartojame su neveikiamaisiais dalyviais, ir jis giminė su tuo g-ku, kurs vartojamas su negaliniuotiniais veiksmazodžiais.

1. Džiaugias, kaip *žirgą* dovanotas.
2. Ko taip rėki, kaip *galą* daromas?
3. *Avį* duotas — (jis) dar avino graibos!
4. Mūsų šunelis *bet ką* paduotas ėda.
5. *Blaškos*, it *dantį* geliamas.

Laiko g.

Jis eina sakinyje laiko aplinkybe.

1. Ateik *vasarą* — ir gausi.
2. *Tą kartą* nieko nesakė.
3. Ateik *kitą dieną*.
4. *Dieną* leisiu (tau) ilgesnį pokaitį.
5. Nejoj, berneli, *pavasari*, atjok, berneli, *rudeni*.

Ilgio tolio ir braukės traukės g.

Juos pasakom sakinio aplinkybei į šiuos klausimus: *kaip ilgai? kaip toli (kiektolumo?) kiek kartų (k. sykių)? kaip dažnai?...*

1. Ar išbūsi čia *tris dienas*?
2. *Tris mylias* važiavau.
3. Kaip tu nueisi *tokį (tokį ilgą, tokį baurų)* kelią pėsčias?
4. Dar *žingsnelį* pasitrauk.
5. Oi žirge žirge, žirgeli mano, ar nuneši mane jauną per pusantros dieneles *šimtą mylelių*?
6. Tinginys *du kartu* dirba.
7. Pasitrauk *truputį* toliau.

Póbūvio g.

Jį vartojame sakinyje dažniausiai po priešdėliuotinių *slankės*, arba *sąjūdžio*, veiksmazodžių žymėti, *kuri laiką kas pasitraukia, išeina, pareina ar sustoja, pasilieka, palieka pabūti, paviešėti, pasilsėti.*

1. Išėjau *valandėle* iš namų — ir žiūrėk, kokia nelaimė atsitiko!
2. Jonas *pasiprašė* ir mane bent *pusvalandį* į trobą.
3. Ir jis pasitraukė *kėlias dienas* iš namų.
4. Miestan (į miestą) ar *visą dieną* išeini?
5. Pakrėsk *valandą* lig pusryčio.
6. Važiuodamas iš Latvijos sustok *kėlias dienas* Kaune. Taip, sustosiu bent *tris dienas* ir Kaune.

G-ko vartojimo klaidingumas.

1. Generolas vadovavo mūsų *kariuomenę* beveik dešimtį metų. = kariuomenei (plg.: tarnauti *kam*, vergauti *kam*, viešpatauti *kam*, karaliauti *kam*).
2. Trakų miškuos nušauta devyniolika kiškių, iš kurių 3 *baltuosius*. = ... kiškių, jų tarpe trys baltieji. Tenai nušauti ir trys baltieji kiškiai.

3. Čia jo surašyta *keturis sąsiuvinius*. = Čia jo surašyti keturi sąsiuviniai (k. s. surašyta). Jų *visos* tos giesmės (dainos) mokėta.
4. Įsitaisęs buvo ir *mašina tuos linus* minti. = tiems linams minti.
5. Aš turiu teisę ir *norą* čia dirbti. = noro.
6. Jie turi ir *tokius mokinius*, kurie nieko nesimoko. = ir tokių mokinių.
7. Teatre jis negalėjo rasti *ramybę* ir *pasitenkinimą*. = ramybės ir pasitenkinimo.
8. Pasiskakė važiuojęs Vilniun *brolių* lankyty. = brolio.
9. Nusipirko *visokias pasakas*. = visokių pasakų.
10. Žinau ir *tokius atsitikimus*. = tokių atsitikimų.
11. Vakar turėjau, buvau gavęs *prógą* ir į Vilnių nuvažiuoti. = progos.
12. Ar radai vietą (vagone)? = vietos.
13. Ar turi *norą* pasivežinti? = noro.
14. Ar jis turi *protą*? = proto.
15. Susirinko aptarti visų *reikalą*. = susirinko visų reikalo nuspręsti, apie visų reikalą (dėl visų reikalo) pasitarti, pasikalbėti.
16. Jis namo išvažiavo *atostogas* smagiai praleisti. = atostogų.
17. Ko atėjai čion? Ar *kad suteršus* mano *paskutinę valandą*? = ar mano paskutinės valandos suteršti.
18. Grosmeisteris, pasiūsdamas (žmones) *mus* pasveikinti, suteikė man *garbę*. = mūs (mūsų), garbės.
19. Jis čion atvyko *nesantaiką* sėti. = nesantaikos sėti*).
20. Vokiečiai atvyko *kunigaikštį* pasveikinti. = kunigaikščio.
21. Štai ateina *laidotuves* pasitikti. = laidotuvių.

*) 19-24 — siekinio, arba siekiamoji, aplinkybė.

22. *Mane* pajuokti tu čia atėjai. = manęs.
23. *Kalbą* tyrinėti, *vagį* tārdyti tenai nuvažiavo. = kalbos, vagies.
24. Esu pasiuntęs žmones *jį* surasti. = išsiuntęs, pasiuntęs žmonių jo rasti (surasti).
25. Čia yra *protą* ir *širdį gaivinami* dalykai (jais protą ir širdį gaivinamės). = proto ir širdies gaivinami dalykai (plg. „čia yra mėšlo kratomos šakutės, vandens košiamas indelis“).
26. Jis turi *griovius kasamą* kastuvą (juo griovius kasa grioviakasiai). = griovių kasamą kastuvą*).
27. *Bylą užvesti* reikalingas giminytės įrodymas. = bylai pradėti (bylai iškelti) reikalingas giminytės įrodymas (reikia giminytės įrodymų turėti).
28. Scenos kūryba jam tėra priemonė reikšti savo *inkvėpimą*. = savo įkvėpimui reikšti.
29. Kunigaikštis davė pinigų *bažnyčią* statyti. = bažnyčiai (maldyklai) statyti.
30. *Ką* dėl paveikslų kainos, tai aš nieko tikra nežinau. = kai.
31. *Ką* Antanas, tai jis nieko neišmano. = kai A., tai šis...
32. Jiems *galvą* neskauda. = galvos.
33. Aš ne šventas ir *tave šventu* nenoriu daryti. = tavęs švento.
34. Pernai nenorėjo *baūdžiovą* panaikinti. = baūdžiovos.
35. Jis iš pykčio nenorėjo nė savo *vaikus* matyti. = vaikų.
36. Sūnau, tenevilioja *tave* gražios ir gudrios žmonių kalbos, nes... = tavęs.
37. Per devynis šimtus kaštavo juos padaryti. = jie.
38. *Duris* negalima atidaryti. = durų.

*) 25 ir 26 — su neveikiamaisiais dalyviais.

39. Bažnyčios mokslui patvirtinti katakombose randa *antrašus, paveikslus* ir *daiktus*, iš kurių *matosi* pirmųjų amžių krikščionių religinės *apeigos*, papročiai ir svarbiausios tikėjimo tiesos. = randa antrašų, paveikslų ir daiktų, iš kurių matyti anų laikų religinės (tikibinės) ceremonijos, papročiai ir kiti žymieji tikybos dalykai...
40. Rojų, arba amžiną laimę, Muhamedo tikyba vaizduoja *didžiausius pasilinksminimus* ir kūno *smagumus*. = rojų (dausą)... M-do t-ba vaizduoja esant didžiausių pasilinksminimų ir kūno smagumo vietą; dausą (rojų) laiko d-ų p-mų vieta...
41. Dešimtajame amžiuje randame net *negerus popiežius*. = ir (net) negerų popiežių.
42. *Krikščionis* būriais *žudyta*. = krikščionys buvo būriais žudomi, krikščionys būriais žudyta.
43. Prašė, kad surašytų tai, *ką Kristus mokino*. = ko K-us mokė.
44. *Kad tą laikrodį padirbti*, reikėjo nemažai proto. = tam laikrodžiui padirbti.
45. *Kad vilką nutverti*, reikėjo daug sumatumo. = tam vilkui nutverti...

Reikia galininko.

1. Kur dabar tavo sūnus *mokslų* eina? = mokslus.
2. Ar jie *i* ką tiki? = ar jie ką tiki?
3. Tikiu *i* Dievą Tėvą Visagalį. = tikiu Dievą Tėvą V-lį.
4. Jis įsimylėjęs *i* tą moterį. = jis įsimylėjęs ta moterį.
5. Atitiko kirvis *kotui*. = kota.
6. Nuorašas *originalui* atitinka. = originalą atitinka, su originalu sutinka.
7. Kiti jį *šventu* turėjo. = šventą.

8. Padaryk mane *mokytu ir išmintingu*, aš tave *turtingu* padarysiu. = mokyta, išmintingą, turtingą.
9. Džiaugias, kaip *žirgu* dovanotas. = žirgą.
10. Ko taip réki, kaip *galo* daromas? = galą.
11. Blaškos, it *dančiu* geliamas. = dantį.
12. Ateik *ant vasaros* — ir gausi. = vasarą.
13. *Ant to karto* nieko nesakė. = tą kartą, tuo kartu, tame karte.
14. Ateik *ant kitos dienos*. = kitą dieną, kitoje dienoje.
15. Ar išbūsi čia *trys dienos*? = tris dienas.
16. Dar *ant žingsnelio (žingsneliu)* pasitrauk. = žingsnelį.
17. Išėjau *ant valandėlės (valandėle)* iš namų. = valandėlę.
18. Ir jis pasitraukė *ant kelių dienų* iš namų. = kelias dienas.
19. Ar *ant visos dienos* išeini? = visą dieną, visai dienai (?).
20. *Avies* duotas — (jis) dar avino graibos! = avį.
21. Liepė, *žiemai dar esant*, apsirūpinti. = žiemą, žiemos metu, kol dar yra žiema, kol nesibaigė žiema.
22. Apsivedė *su vókiete*. = vedė vókietę.
23. Visaip dabar *ant jo* apkalba. = jį.
24. Juk tu žinotai *manęs* dvare nesėdint. = mane.
25. Žmonės pasakoja *jis* vakar į eketį įlindus. = jį.
26. *Kuo* turi, tuo duri. = ką.
27. *Ko* tu matai? — Žmogų. = ką.
28. Italai vėl pradėjo pulti *ant turkų*. = turkus puliti.
29. Išvažiavo į miestą ir nupirko *arklio*. = arklį.

Įnagininkas.

Įnagių įng.

Juo reiškiamo sakinyje įnagi (įrankį, padárgą), kuriuo kas daroma.

1. *Dumplėmis* (duntuve, dumtuve) vėjo neatpūsil. 2. *Pirštu* nesitėpk sviesto. 3. Gerą paukštį *dviem kulkom* šauja. 4. Plaukiau *garlaiviu*, važiavau *traukiniu*, skridau (lėkiau, keliavau) *aeroplanu*. 5. Jos dukrelė šikų *skarele* ryšėjo, aukso *žiedeliu* movėjo (mūvėjo).

Kelio įng.

Juo pasakome, kuriuo keliu, arba kuria vieta kur einama arba šio slenkama. Šitas įn- kas yra visai artimas pirmojo giminėtis.

1. Brolelis *lauku* mane lydėjo. 2. Vandens srovelė bėga *šaligatviais*. 3. Vilką minim, vilkas *keliu* bėga. 4. *Kalnais* lakiojau, dauboj nakvoju, žilvičių krūme lizdelį kroviau. 5. Saulė *žeme* ridinėja (raičiojas).

Laiko, arba meto, įng.

Juo atsakom į klausimą: *kuriuo tarpu* (k. *laiku*) arba *kuriais tarpais* (*kuo metu*, *kuomet*, *kada*) kas daroma?

1. *Anuo metu* kalbėjo Jėzus... 2. Viskas reikia *laiku* (laikiai) daryti. 3. Vasarą saulė leidžiasi beveik visada *tu pačiu metu*. 4. *Darbymečiu* (darbymety) ir akmuo kruta. 5. Vienu *akies mirksniu* (akimirksniu, akimirka) viskas nutyla. 6. Ateik *septyniomis* (septintą valandą). 7. Argi jūs išeisit *vienais metais* visą šitą vadovėlį?

Priežasties įng.

Jį sakom į klausimus: *kuo* kas miršta, serga, nepaeina, nesitveria, skundžias, kaltas...?

1. *Tuo* ir jis yra kaltas. 2. Vyrai rečiau, rodos, *gumbu* serga. 3. Nesirk *nėliga*. 4. Parnešė vargšą namo išblyškusį, *skausmu* aičiojantį. 5. Į Kauną jis savo *reikalais* išvažiavo. 6. Nereikia jais tikėti. 7. Jis *alum* pasigėrė.

Būdo įng.

Jie sakinyje eina būdo aplinkybe ir jais pažymime, *kaip* kas atsitinka, darosi.

1. Taip tik *juokais* (iš juoko, -ų) jam pasakiau. 2. Ar jie *geruoju* (gerumu) gyvena? 3. Malkos *krūvomis* sukrautos. 4. Jis *žiņgine* (žingsniu, -iais, žingsneliu) važiavo. 5. Medis *bartais žiedais* pražydo. 6. Ji *paskubom* (skuboms, skuba, skubėdama, iš paskubos, -ų) išėjo iš kalėjimo ir bėgo vis potekom.

Skirtumo (skirto) įng.

Šitas linksnis tėra tam tikra būdo ar įnagių įn-ko skirtybė.

1. *Kuo* jis skiriasi? 2. Ar jis *kuo* geresnis už tave? 3. Jo raštai ir kalbos *atžvilgiu* pakenčiami. 4. Šimtą (100) sumažinę *penkiais vienetais*, gausime 95. 5. Jis buvo visą galva aukštesnis už savo žmonelę.

Nederinamojo pažyminio įng.

Šitas įn- kas sakomas dažniausiai daikto išorės ypatybei žymėti ir eina sakinyje nederinamuoju gramatikos pažyminiu arba tariniu.

1. Skirk sau bernelį, kur *raudonais veideliais* (skirk sau raudonveidį, raudonų veidelių,

skruostelių bernelį). 2. Turiu peiliuką šviesiomis kriaunomis (šviesiakriaunį, šviesių kriaunų p-ką). 3. Įėjo vienas ponas aukšta skrybėle. 4. *Kuo jis vardu?* — Jis vardu Petras.

Tarinio įng.

Šiam linksniui vartojami ypač dažnai daiktavardžiai su veiksmazodžiais *laikyti, versti, pavirsti, išvirsti, tapti, rinkti, skirti* ir kitais panašios reikšmės.

1. Kartais ir vilkai *lapėmis* (į lapes) išvirsta.
2. Jį dabar *paveikslu* imkim.
3. Aš *tavim* dėtas taip nedaryčiau.
4. Kad būtų gimęs (dabar), būtų *vyskupu* buvęs.
5. Tu *būsi mokytoju*.
6. Verši verši, kuomet būsi *jaučiu*?

Palyginamasis tarinio įng.

Tarinio įn-kas palyginimams arba vaizdui, tam tikram pavidalui, reikšti sakinyje, kurio vietoje pasakomi ir prieveiksmiai arba posakiai su *kaip*.

1. Ne visa, kas *auksu* žiba, yra auksas (...kaip auksas, „auksiškai“).
2. *Veršiu* nebliovęs, *jaučiu* nebaubsi (veršiškai, jautiškai, kaip veršis, kaip jautis).
3. Žada žada, *žadais* ir išeis (žadų keliais, žadant, bežadant, žadėjimais, pažadais).
4. *Dainiais* ėjo, *dainiais* ir išėjo (į dainius).

Atžvilgio, arba nusakomasis, įng.

Paprastai jis vartojamas tik su keliais daiktavardžiais (*vardu, pavarde...*) ir tai tik bene su tikriniais. Šio įn-ko vartojimas griežtai skiriasi nuo to pat vardo kilmininko ir galininko.

1. Jis *vardu* Jonas.
2. Gyvenęs čia kitados toks žmogelis, *pavarde* ar *pravarde* Perkūnas.
3. Ar esi skaitęs Žemaitės apsakymėlių *antrašte* „Rudens vakaras“?

Draugės įng.

Rygiškių Jonas rašo, kad jį plačiai, rodosi, vartoja ypačiai žemaičiai. Tarmėse, kuriose nevartojami šiam reikalui tie būdvardžiai su draugės įn-ku, sakoma tam pat reikalui dažniausiai tikrai prielinksnio *su* su įn-ku arba kiti tos pat reikšmės posakiai; plg. „įnamė išėjo *su* vaiku, išsinešė vaiką, išėjo nešdamosi vaiką, išėjo drauge su vaiku...“ vietoje „įnamė išėjo *vienu* vaiku nešinė, *antru* vedina“.

1. Kur jis nuėjo *šunimis* vedinas?
2. Atvyko ir tėvas *sūnumi* vežinas.
3. Piemuo eina *žasimis* geninas.
4. Įėjo ir vaikas *virbū* velkinas.
5. Atplaukė ir laivas *kariuomene* vežinas.

Kitos įn-ko įvairybės.

1. Jie verčiasi dabar *kumelėmis*, linų *prekyba*...
2. Jie vis *ta žeme* negal pasidalyti.
3. Sakyk man, *kuo* tu labiau mėgsti?
4. Šiokį metą žmonės braidė taškė po miestelį, parduodami, pirkdami ar mainydami *kumelėmis* (prekymetyje).

Įnagininko vartojimo klaidingumas.

1. Filosofija yra daiktų mokslas *aukštesnėmis jų priešastimis*. = f-ja yra m-las, skiriamas aukštesniosioms daiktų priešastims tirti (aiškinti, žymėti); ji yra mokslas apie žymesnes (didesnes, aukštesnes) daiktų arba reiškinių priešastis ..
2. Lėnkų literatūra yra *kančiomis* pagimdyta, *kraujais* užugdyta (= tautos kančios ją yra pagimdę, kraujai užugdę...) = l.l-ry yra *kančių* pagimdyta, kraujų užugdyta.
3. Ir jie tiki būt *laimingais*. = ir jie tikisi

- laimingi būsią. Ir jis sakėsi ateisiąs. Būk koks nori rodytis — ir būsi man geras.
4. Jis nori, man rodos, tik rodytis teisingu. = teisingas jis rodytis tenori, bet teisingas jis nėra...
 5. Jis apsimetė *sergančiu*. = sergas.
 6. Tie keliai jam rodydavęsi *pavirkiais* ir *tinkamais*. = pavirkūs (patogūs) ir tinkami.
 7. Jam reikėjo *gudresniu* būti. = gudresniam.
 8. Kunigas ragino juos būti *blaivais* bei *dorais*. = kunigas jiems sakė, kalbėjo, juos ragino, kad blaivi bei dori būtų.
 9. Žagarės miestelis beveik visas *žydais apgyventas*. = vienų žydų gyvenamas (tėra gyvenamas).
 10. Lietuvai bloga pridaryta *dvarponiais* ir *visokiais* ne to krašto *gaivalais*. = dvarponių (dvarininkų) ir visokių kitokių... gaivalų.
 11. Ar nesi kartais *turtingas pinigais*? = pinigingas, ar neturi kartais pinigų?
 12. Mūsų kraštas kitados buvęs labai *turtingas* liáudies *dainomis*. = m. k. buvęs kitados labai dainuojamas; mūsų krašto žmonės kitados labai įdainuodavę; mūsų krašte, mūsų krašto žmonių kitados buvę labai daug dainuojama.
 13. Vakar mirė čia vienas *oru* lakstytojas. = oro (bet: „jis *oru* lakstė“).
 14. Žiūrime, kame čia yra kun. D ko *vardu* mokykla. = vardo.
 15. Tuomet ir tu buvai jų *dvasia*, jų *raugu* persiėmęs. = dvasios, raugo prisigėręs.
 16. Visa jos apačia buvo kimšte prikimšta *kriaukliais* ir *javais*. = kriauklių (-klų) ir javų.
 17. Šiandie pripildykite mūsų dėžes *auksiniais centais*. = auksinių centų.

18. Dievybė pripildo *savim* gerųjų širdis. = savęs (plg. „šaukštu pripildė visą kibirą pieno, alaus“).
19. Tu patsai gali mane pripildyti savo *dvasia*. = savo dvāsios.
20. Tenai buvo didelis žemės plotas, iš visų pusių *apsemtas vandeni* (žemės plotą apsemė vanduo). = vandens.
21. Kalbėtojai palinkėjo, kad sutvirtėtų ryšiai ir tarp *atstovaujamųjų* jais tautų. = sustiprėtų, sutvirtėtų ryšiai ir tarp jų atstovaujamųjų tautų.
22. Baltuoja *kaulais nukloti* laukai (laukus nuklojo kaulai). = kaulu.
23. Mes esame *priešais apsupti* (mus priešai apsupo). = priešų.
24. Jis jau gulėjo negyvas *sniegu apklotas* (jį sniegas apklojo). = sn ego.
25. Ir ėmėm gerti ligi pasigerdami, tikėdamiesi galą padarysią jūros ligai *alkoholiu persunktame* kūne (kūną persunkė alkoholis). = alkoholio prisisunkusiame kūne.
26. Kas dabar rūpinasi jo *dvasiškais* reikalais? = dvasios (plg. „jo kūno, jo pilvo, jo sveikatos reikalais, dalykais“).
27. Sveikinu tave *pasisekusia medžiokle*. = sveikinu tave sėkmingai medžiojus, sveikas sėkmingai medžiojęs*).
28. Jo tėvas *pačina* iš rusų. = jo tėvas yra rusas kilimo, rusų kilmės, rusų kilimo. Jie *kilimu* buvo italai. = italai kilimo, Italijos kilimo, iš Italijos kilimo.
29. Ar verta bus kunigaikščiui būti man *dėkingu*? = dėkingam.
30. Kareiviui nedera būti *žiauriu*. = žiauriam.

*) Suvestinis papildinys.

31. Reikėjo tau tam kartui apsimesti *negaliojančiu* (negaliojančiu). = negaliojančiam (negaliojančiam).
32. Jiems buvo pavojaus būti *nušvilptais*. = nušvilptiems.
33. Mums reikia būti *darbščiais* ir *uoliais*. = darbščiams ir uoliams.
34. Jam reikėjo tenai būti visų *mylimu*. = mylimam.
35. Ir aš manau *tokiu* jį esant. = tokį.
36. Jis tave *drąsiu išauklėjo*. = drąsų.
37. Ten tu ją rasi, *kokia* nori surasti, *skaisčia*, *tyra*. = kokią... skaisčią, tyrią.
38. *Tokiu* jau Dievas jį leido. = tokį.
39. Veikėjų ypatybės daro juos griežtai *skirtingais*. = skirtingus.
40. Ją žinojo visas kaimas sunkios rankos *boba* esant. = bobą.
41. Dievas labiau veizdi, *kokiu noru* ir *meile* kas daro, nekaip ką daro. = su kokiu noru ir su kokia meile.
42. Aš pažįstu pirmąjį ir paskutinįjį šventąjį ir visus apkabinu *neapsakoma malone*. = su neapsakoma, su neišsakoma malone.
43. Kad ir susiriesdamas augtum, mūsų *ąžuolui* nebūsi lygus. = su mūsų ąžuolu lygus nebūsi (plg. „su medžiu lygus, niekad saulės nemato“).
44. Aš *paprastu* man *drąsumu* pakeičiau tuos žodžius. = su paprastu man drąsumu, drąsiai, kaip paprastai, kaip papratęs, pakeičiau.
45. Šitie kun. Dovydaičio laišakai buvo plačiai žinomi Žemaičių vyskupijoje ir *didele nauda* skaitomi. = ir su didele nauda skaitomi.
46. Jį iš ten išleido *didelėmis iškilmėmis*. = su didelėmis iškilmėmis.

47. Tikiu Dievu Tėvu Visagaliu... (kultas). = tikiu Dievą Tėvą Visagalį...
48. Bažnyčia steigė mokyklas ne vien pradines (= *pradedamąsias*, arba pradžios, mokyklas), bet ir aukštąsias, *vadinamas universitetais*. = vadinamuosius universitetus.
49. *Tuo meistru*, kurs padarė ir sutvarkė žemę, yra Dievas. = tas meistras.
50. Buvo teisiama uždaromis durimis. = buvo teisiama, teisė, uždarius duris, uždarytoms durims*.
51. Jėzus Kristus danguje viešpatauja *kartu* su Dievu Tėvu. = drauge su D. T.
52. Turime tapti *tobulesniais*. = tobulesni.
53. Kunigai ir vienuoliai turėjo *panašiais* likti. = panašūs (vienodi) likti, (būti, tapti...).
54. Daugelis katalikų liko *suklaidintais*. = buvo suklaidinti.
55. (Žandarai) draskydavo iš žmonių atimtas *lotynų raidėmis maldaknyges*. = žandarai draskydavo atėmę iš žmonių knygas (maldų knygas, maldaknyges), išspausdintas lotyniškėmis raidėmis.
56. Ši mintis pripildė jo širdį *nusiminimu* ir *baile*. = nusiminimo ir bailės.

Reikia įnagininko.

1. Plaukiau *ant garlaivio*, važiavau *ant traukinio*. = garlaiviu, traukiniu.
2. Ateik *ant septintos*. = septyniomis, septintą (val.).
3. *Tame* ir jis yra kaltas. = tuo.
4. Vyrai rečiau, rodos, *ant gumbo* serga. = gumbu.
5. Nereikia *ant jų, jiems* tikėti. = jais.
6. *Ant ko* jis skiriasi? = kuo.

*) Dativus absolutus.

7. Jo rāštai ir *ant kalbos, kalboje* pakenčiami. = kalbos atžvilgiu.
8. 100 sumažinę *ant penkių vienetų*, gausimė 95. = penkiais vienetais.
9. Kuo jis *vardo*? = vardu.
10. Ji dabar *paveikste* imkim. = paveikslu.
11. Gyvenęs čia kitados toks žmogelis, *pavardės* ar *pravardės* Perkūnas = pavardė ar pravarde.
12. Kur jis nuėjo *šunes* vedinas? = šunimis.
13. Piemuo eina *žąsis* geninas. = žąsimis.
14. Atplaukė ir laivas *kariuomenės* vežinas. = kariuomene.
15. Jėjo ir vaikas *virbą* velkinas. = virbū.
16. Tokių idealų vedini jie elgdavosi nežmoniškai. = tokiais idealais vedini...
17. Toks geras darbininkas reikia *pastatyti pavyzdin.* = imti pavyzdžiu, paveikslu.
18. Kūdikis savaime ieško pavyzdžių, kad *juos* galėtų sekti. = jais; plg. „vagies pėdomis vagį seka“.
19. Jis sukėlė tautą *per* „Aušrą“ ir brandino ją *per* „Varpą“. = „Aušra“ ir „Varpu“ (*kuo?*).
20. Raštą siųsk *ant* jos viršininko *vardo*. = vardu.
21. *Kas link to dalyko*, tai aš galiu pareikšti, kad, gal, mes kaip nors ir gausime. = šiuo reikalu, šiuo atveju aš galiu pasakyti... Tiek pat nėra reikalo sakyti čia ir: „kai dėl to dalyko“.
22. *Ant ekspertų* nusprendimo esu *užganėdintas*. = ekspertų nusprendimu esu patenkintas.
23. Mano brolis *ant* tavo *arklio* išjojo. = tavo arkliu.
24. Visi vyrai *ant karto* traukite. = kartu, sutardami, sutartinai.
25. Ir aš eisiu *po* drauge. = drauge, kartu, sykiu.
26. *Ant vieno karto* visų tų medžių neparveši. = vienu kartu, vienu sykiu.

Vietininkas.

Esamasis vidaus viet.

Jį vartojame sakinyje daugiausia vietos aplinkybei į klausimus: *kame, kurioje vietoje (kur)* kas daroma arba yra, atsitinka...? Čia turim galvoj ko vidaus, ne pašalio, dalyką.

1. Visai *esti žmonėse*.
2. Naktį *lovoje* guliu.
3. Onelė vėl gano *pūdyme*.
4. Nestovėk *lietuje, saulėje*...
5. Peilis *žemėj* gulėjo.
6. *Kalne* rugelius brandinau.
7. Per girią giružę saulelė tekėjo, o mūsų brolelis *žirge* sėdėjo.

Esamasis pašalio vt.

Jis sakomas dabar plačiai tikrai kurių - ne - kurių mūsų rytų aukštaičių. Raš. mūsų kalboje retai jis teiškyta aikštėn. Didesnio supratimo apie jį ir jo vartojimą kalboje duoda mums tikrai senovės mūsų raštai. Jo liekanų yra šiuo tarpu ir atskirose mūsų tarmėse, tam tikruose jų kalbos posakiuose, virtusiuose jau bevėik prieveiksmiais (*Žem. šalip ar šalie p...*). Jo vietoj mūsų raštuose dabar vartojami paprastai šiaip linksniai su prielinksniais.

1. Vakar buvau *kunigie p* (kunige, pas kunigą).
2. Ko *žmonėsemp* (žmonėse) nečausi, tatai gali per malda įgyti.
3. Elgeta gulėjo *vartuosemp* (vartuose).
4. Mano *žmuo* (m. žmogus, vyras, pats), bernas, bernelis (vaikas, sūnus, sūnelis) jau *Dievie p* (pas Dievą*).

*) Esamojo pašalio vietininko galūnės *minkštos* -ie p, -e m p, o einamojo pašalio viet-ko — *kietos* -op, -ump, -osp.

Einamasis pašalio vt.

Tam tikram kalbos linksniui jis sakomas dabar plačiai tikrai kame-ne-kame rytų aukštaičiuos. Raš. mūsų kalboj jis, kaip ir jo brólėnas, beveik nebevartojamas.

1. Petras jau *Dievop* išėjęs (= numiręs; į Dievą, pas Dievą, Dievuje). 2. Brolis *kunigop* išvažiavo (į kunigą, pas kunigą.) 3. Negalime ateit *Viešpatiesp Dievop* (į, pas V. D-ą). 4. Pridėjo galą vinies *rankosp* (prie rankos). 5. Ir tarė Jėzus *žydump* (į žydus, žydams). 6. *Rudenop* (ir *rudeniop*; į rudeni) saulė mažiau įkaitina.

Įsidėmėtina.

Jei sakome tam tikram kalbos reikalui: 1) Naktį *lovoje* guliu, 2) Jie čia *kalne* gyvena, 3) Kiaulė *lauke* dvokia, *stale* kvėpia (kvėpi), 4) Per girią giružė saulelė tekėjo, o mūsų brolelis *žirge* sėdėjo, — tad nereik iš to manyti, jog šnekamojoj ar rašomojoj mūsų kalboj visai ar beveik visai nevertotini vienam kitam reikalui šie posakiai: ant lovos, ant kalno, ant stalo, ant žirgo... Apie tokius dalykus kalba prielinksnių mokslas, betgi pavyzdžių palyginti irgi štai:

1. *Ant kalno* karklai siūbavo, pakalnėj vanduo liūliavo. 2. Jo malūnas buvo *ant paties kalno* pastatytas. 3. Katė gulėjo *ant mano* lovos. 4. Jo knygos *ant stalo* stovi. 5. Žvirblis ar tupi kada (kuomet) *ant žirgo, ant arklio*? ...

Laiko aplinkybės vt.

Šis esamąjį vidaus viet-ką pasakome dažnai ir tam tikrai laiko aplinkybei, jungiamai sakinyje su vietos aplinkybe arba su tam tikra savaime suprantama vietos sąvoka.

1. *Darbymety* (darbymečiu, per darbymetį) ir akmuo kruta. 2. Ar penėsi mane *senatvéje* (pasenus, -į, -ią)? 3. *Senovėje* kitaip būdavo. 4. Kalinys *dienoje* (per dieną) vieną kartą tegaudavo valgyti. 5. *Šiokie* (šiokiu oru, šiokiame ore) neleisiu vežti. 6. *Audrotie* (áudroje, audros metu, per audrą) ir *lytotie* (liete, lyjant, per lietų) reikia namie lindoti (lindėti), ne medžioti.

Vietos aplinkybės vt.

Čia esamasis vidaus vietininkas pasakytas ne tiek laiko, kiek vietos aplinkybei, susijusiai su tam tikru gyvenimo metu.

1. Saulė jau *dvylikoje* dvyliktoje, pietuse, pietuose — toje dangaus vietoje, kurioj ją matom pačiu dienovidžiu, arba vidurdieniu, vidūdieniu. 2. Aną dieną buvau *šv. Petre, šv. Onoj* (šv. Petro atlaiduose...). 3. Jie *draugėj* (draugė, kartu, sykiu, išvien, iš vieno) augo, jie *draugėj* paseno. 4. Loja, kaip šuo *mėnesienoj* (mėnulio nušviestoj naktį lauko vietoj.)

Būdo aplinkybės vt.

„*Kaip* jie augo, *kaip* paseno?“ — čia tas esamasis vidaus vietininkas tikty ne tiek vietos aplinkybei, kiek būdo aplinkybei.

Einamasis vidaus vt.

Jis vartojamas ypačiai rytų aukštaičių kalboje. Plačiai jie, kaip ir pašalio vietininkai, buvo vartojami ir senovėje mūsų kalboje (senovės mūsų raštuose).

Ir dabar panemunės tarmėse, kad ir beveik nebevartojami ten šnekamojoj žmonių kalboj einamieji vidaus viet-kai, turime kiek išlikusių iš senovės šitos rūšies „prieveiksmių“: „eik *šalin*, eik laūkan“ ...

Bendrinėje rąštų kalboje ir šitie vietininkai dažnokai pasakomi. Jais atsakom į klausimus: *kur, kurion vieton* (į kurią vietą) kieno einama arba šiaip nukrypstama?

Einamasis vidaus vietininkas Lietuvos rytuose vartojamas kartais ne tikrai tam tikrai vietos aplinkybei: jis pasakomas ten sakiniuose retkarčiais ir laiko aplinkybei (*pavakarėn...*) arba kitiems sakinio galams.

1. Išėjo *laukañ* (į lauką), miškan, *orañ* (vok. heraus). 2. Ką žmogus *žemėn* (ant žemės) meta, ponas *kišenėn* (į kišenę, kišenių) dedas. 3. Sėskitės, jau *stalañ* (į stalą, ant stalo) neša valgytus, *pątiekalus*, valgius, užkandą). 4. Žilė *galvōn*, velnas *uodegōn*. 5. Eik, mesk *dešinėn, kairėn* (į dešinę, dešinėj, į kairę, kairėj). 6. Nusikaltėlį *tiesōn* (į tiesą, atsakyti) šaukė.

Esam. dgsk. vidaus vt. || ein. vidaus vt.

Rytuos dažnoj tarmėj esamasis daugiskaitos vidaus vietininkas sakomas ir einamajam vidaus viet-kui.

1. Greit nešk ližę, kad *kūmuōs* (kūmuosna, į kūmus) paprašytų. 2. *Pajauniuōs* (*pamergiuōs*; svotuos, į svotus, į pajaunus, į pamerges) jie pakvietė ir Joną. 3. Nuvažiavo *Kamajuōs* (į Kamajus). 4. Rudenį važiuosiu *Pabėrzyčios piršlės* (piršliuōs). 5. *Kūmystės* (kūmuos, kūmystėsna, į kūmus) ką prašysim?

Ein. vidaus vt. = prieveiksmis.

Rašomojoje šių dienų kalboje vartojami dažniausiai tikrai trumpi vienaskaitos posakiai. Atskiri tos rūšies vietininkai (*laukan, namo, oran, šalin...*) raš. kalbos tarmėse yra dabar virtę dažniausiai tik tam tikrais kalbos prieveiksmiais. Šito viet-ko vietoj raš. šių dienų kalba tenkinas dabar, matyti, daugiausia kitais kalbos linksniais su prielinksniais.

Ein. pašalio vt. = prieveiksmis.

Žodžiai *Dievop, galop, rudeniop, velniop*, būdami tam tikri einamieji senoviniai pašalio viet-kai, mūsų rąstuose eina dabar paprastai tikrai tam tikrais vietos prieveiksmiais, jau atskilusiomis nuo tam tikrų daiktavardžių lytimis, nebe paprastaisiais kalbos vietininkais.

4-rių viet-kų schemelė.

Esamieji	{	vidaus - e	miške, miškuose, lovoje, pelėje
		pašalio -ip, -iep, -emp	šalip, Dieviep, vartuosemp
Einamieji	{	vidaus -an, -ėn, -on, -in ir t. t.	miškan, kertėn, trobon, pirtin
		pašalio -iesp, -op, -osp, -ump	Viešpatiesp, Dievop, rañkosp, žydump

Viet-ko vartojimo klaidingumas.

1. Kai Dėdelė norėjo jau sėsti *vežėčiosna*, staga į kiemą įėjo su pačia jo vyresnysis brolis Adomas. = norėjo jau sėsti (buvo besėdas) *vežėčiosna*, bet *kieman* įėjo jo brolis. ; buvo besėdas *į vežėčias*, bet *į kiemą* įėjo jo brolis, ir viskas *sutriko* (kitaip virto).
2. Rinkinyje yra lenkų *kalboje* parašyta prakalba. = rinkinyje, tuoj pradžioje, yra ir *lenkiškoji* (*lenkiška*) prakalba. Jo prakalba parašyta, žinoma, *lenkiškai*.
3. Savo išlaidų davė ir apyskaitą 5.000 litų *sumoje*. = davė ir 5.000 (penkių t-čių) litų *sumos* apyskaitą; davė ir savo apyskaitą penkių t-čių lit. *sumai* (*sumos*).

4. Bankas garantuoja indėlių saugumą narių *atsakomybe*, paremta žeme ir miškais *sumoje* 50.000.000 litų. = bankas garantuoja (laiduoja) indėlių saugumą savo narių žeme ir miškais — tų narių 50.000.000 litų *turtu*.
5. Jį suėmė *girtame stovyje*. = jį *girtą* suėmė.
6. *Tame* ir jis buvo kaltas. = tuo ir jis buvo kaltas (nusikaltęs).
7. *Kame* čia dalykas? Visas dalykas čia *tame*, kad jie nė vienas galvos neturi. = Kuris čia galas? Kas čia yra, kas čia kliūva? Visa, didžiausia čia bėda, kad jie nė vienas galvos neturi; mat, jie nė vienas...; tiek tėra, tiek tekiūva, kad jie nė vienas...
8. *Kame* jis kaltas? *Kame* jis nusikaltęs? *Kame* jį kaltina, *įtaria*? = Kuo jis kaltas, dėtas? Kuo jis nusikaltęs? Kuo jį kaltina, įtaria?
9. Jis ir namie vaikščioja (vaikšto) *kepurėje, kailiniuos, batuose*. = kepurėtas, kailiniuotas, batutas, su kepure, su kailiniais, su batais.
10. Jis važinėja *šiltuose kailiniuose*. = šiltais kailiniais.
11. Nusipirko knygas *apdaruose*. = apdarytas, su apdarais.
12. Jos laikraštis būsiąs spausdinamas *dviejose kalbose*. = dviem kalbom.
13. Ir latviai norėjo susirinkime kalbėti *prigimtoje kalboje*. = saviškai, sava, gimtąja kalba kalbėti.
14. Visi tie laikraščiai eina lietuvių *kalboje*. = kalba.
15. Gryvės jaunimas ir *tolesniame laike* nenorės slėpti savo dovanų (talentų). = toliau.
16. Ji *laike savo trumpo gyvenimo* Vilniuje daug ką padarė. = trumpai begyvendama...; ji Vilniuje trumpai tegyveno, bet daug ką padarė; ji kad ir trumpai tegyveno, bet...

17. *Principe, šitose smulkmenose, šitame dalyke* aš su juo sutinku. = dėl principo, dėl šitų smulkmenų, dėl šito dalyko aš su juo sutinku.
18. *Kurioje reikšmėje* suprato jis žodžius? = kuria reikšme.
19. *Šitame klausime* aš jums nieko neatsakysiu. = šituo klausimu, į šitą klausimą (šitan klausiman).
20. *Kiekviename atsitikime* kreipkitės į jį. = kiekvienu atsitikimu.
21. Buvo jau ir *mirtin pasmerktas, mirtin sumuštas*. = nužudyti pasmerktas, negyvai sumuštas.
22. Jis per daug tikėjo, *pavyzdin*, rykščių galingumu. = ... „pavyzdžiui,...
23. Netrukus juos išventinsią *kuniguosna*. = kunigais išventinsią (išvėsią).
24. *Atsiduoda nuomon* malūnas m. *Radviliškyje*. = Radviliškio miestely yra malūnas nuomoti, išnuomoti; malūnas nuomojamas.
25. Šitą dvarą jie nupirksią draugijos *nuosavybėn*. = nupirkę šitą dvarą, jie pavesią, atiduosią, padovanosią draugijai; nupirksią ir pavesią...; pavesią jai parduotinai, turėtinai; šitą dvarą jie nupirksią draugijai.
26. Ir patraukė visus *teismo atsakomybėn*. = ir paėmė, suėmė visus nagan; visus *tieson* paėmė, ištraukė.
27. Laikraštis eisiąs tris kartus *savaitėn*. = savaitėje.
28. Jie dabar *mokslan* eina. = mokslus, -ą.
29. Matai, kaip gerai gali patarnauti Ordenui *gundančioji nuodėmė gražios mergelės pavidale*. = pagundos (gundomoji) nuodėmė gražios mergelės pavidalo (g. n., gražia mergele pasivertusi).
30. Aš *mirtin* išeisiu. = išeisiu mirti (galo gauti).
31. Jį kaltino savo *tėvo nužudyme, pinigų išėikvojime*. = jį kaltino savo tėvą nužudžius, pinigus

- išeikvojus, išlėidus, išklėidus (kaltino, kad... nu-
žudęs, kad pinigų išėikvojęs, išklėidęs).
32. Redaktorių kaltino *to straipsnio išspausdinime*.
= kaltino tą straipsnį išspausdinus, dėl to straip-
snio išspausdinimo, kad tą straipsnį išspausdinęs.
 33. Įtariamus kunigus *sukilime* ištrėmė į Sibirą. =
kunigus, įtariamus sukilus; įtariamus sukilimu.
 34. Lietuviai pastatė mokyklą 200.000 dolerių *ver-
tėj.* = vertą 200.000 dolerių...
 35. Nuteisė Kristų *mirtin.* = nužudyti, nuteisė mirčiai.
 36. Kūnas.. duonos *pavidale.* = pavidalu.
 37. Misteris Hiplsas... šiandie atėjo *naujam kostiu-
me.* = nauju kostiumu, su nauju kostiumu (Juk
nesakome „naujoj kepurėj, naujuose batuose“).
 38. Vakar buvau *kunigop.* = kunigiep, pas kunigą,
pas, į kunigą nuėjęs.
 39. Jonas jau *Dieviep* išėjęs. = Dievop, pas, į Die-
vą; numiręs.
 40. *Rudenump* saulė mažiau įkaitina. = rudeniop.
 41. Nusikaltėlį *tiesoje* šaukė. = tieson, į tiesą, tiesos.
 42. *Visame*, kas atsitiko, aš kaltas. = visur, kas tik
atsitinka, aš kaltas; kas tik atsitinka, vis aš kaltas.
 43. Bara už atšalimą tikėjime. = nuo tikėjimo.
 44. Skirtumas *tame*, kad vieni važiuoja, kiti *gi* pėsti
eina. = skirtumas yra tas..., o kiti (antri)...
 45. Tada V-u ėmė nepasitikėti ir įtarti *susižinoji-
me* su lenkais. = įtarti, kad jis susižinaš su lenkais.
 46. Ponų *tarpe* taip pat pasitaiko žmoniškų. = iš
ponų tarpo
 47. Brolis paliko seserį *namuose* ir išjojo į karą.
= namie; plg. „aš dabar gyvenu namie ir jau
naujuose namuose“.
 48. *Tame* jų visas gerumas. = tas, tai; čia.
 49. Įsakau pranešti rašto *gavime.* = įsakau pranešti,
kad raštas gautas.

50. Kame dalykas? — Dalykas tame, kad pirminin-
kas neprigirdi. = Kas? kas yra? — Tas ir yra,
taigi, kad p-kas neprigirdi.
51. *Kur* buvai ir *kame* eini? = kame.. ir kur.
52. Saulė jau *ant pusryčio, ant dvyliktos.* = pus-
rytyje, dvyliktoje (pietuse, pietuose — toje dan-
gaus vietoje, kurioj ją matome pačiu dienovi-
džiu, arba vidurdieniu, vidūdieniu).
53. Išėjo ant vestuvių. = į vestuves, vestuvėse.
54. Mano tėvelis jau *Dieviep.* = (šiandie:) pas Dievą.
55. Vakar buvau *kunigiep.* = (šiandie:) pas kunigą.
56. Jėzus parodės (pasirodės) Marijai Magdalenai
grabiep. = (šiandie:) grabe.
57. *Juosemp* visus savus gyvulius radau. = (šiandie:)
juose, pas juos.
58. Ko *žmonėsemp* negausi, tatau gali per malda
igyti. = (šiandie:) žmonėse; eidamas per žmo-
nes, iš žmonių.

Reikia vietininko.

1. Onelė vėl gano *ant pūdymo.* = (geriau:) pūdyme.
2. Nestovėk *ant lietaus, ant saulės, ant tako.* =
(geriau:) lietuje, saulėje, take.
3. Peilis *ant žemės* gulėjo. = (geriau:) žemėje.
4. Ar penėsi mane *ant senatvės?* = senatvėje.
5. Kalinys *ant dienos* vieną kartą tegaudavo val-
gyti. = dienoje, per dieną.
6. Saulė jau *ant dvyliktos, dvyliktai.* = dvyliktoje,
dvylikoje.
7. Buvau *ant šv. Roko.* = šv. Roke; šv. Roko at-
laiduose.
8. Pasuk *ant dešinės, kairės.* = dešinėn, kairėn, į
dešinę, į kairę.

2,50 Lt

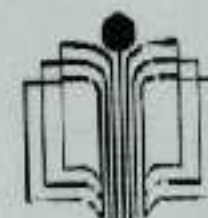
To paties autoriaus

Didesni atskirais leidiniais spausdinti darbai yra dar:

1. **Lietuvių tautotyros žinių ir senienų rinkimo programa.** „Vilties“ dr-jos leidinys, 1925 m. 208 pusl.
2. **Kirčio ir priegaidės žinios.** 96 psl.; pirmutinis šapirografuotinis leidimas išėjo Panevėžy 1926 m.
3. **B. Kelermano Tunelis,** 6-ių dalių romanas, 1923 m. 268 psl. (*vertimas*).
4. **Alfonso Daudet'o Taraskono Tartarėnas,** 1924 m. 146 psl. (*vertimas*).

Pasvallo rajono M. Katiliškio VB

000073533

2,504

223802

808.82

Bu-388

Kaina 24t.

Isleido „Vaga“